

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOLIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPREȘCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autoritățile și instituțiile 1000 lei
de onoare 500 „
particulari 220 „

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA

BUCUREȘTI 1 Str. Brezolianu 23-25

TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL XLIX • Nr. 4

SAMBATA 20 Ianuarie 1940

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Destin

Drumii mei duc pe creastă,
Munte aspru am sub talpă, în ochi zăre;
Jos pe nimeni n'am lăsat la plecare,
Sus nimeni nu adastă.

Pasul niciun pas nu mi-l curmă,
Nu e nici o urmă în pământul crud
De ce câteodată pare că aud
Pași înainte și în urmă?

Poate vântul frunzele adună,
Ori singurătatea s'a apropiat?
Urc pe înălțimi îngândurat,
Singer și totuși împreună.

Melancolice puteri ale pustiei,
Vamă vă plătește cu suflet greu.
Feri lăsară alții, astăzi eu,
Zilele, zălog al veșniciei.

Pe-un picior de răi, pe-o gură de gând,
Mân tristețile din ume către creastă,
Unde soarele se culcă regretând,
Unde cerurile mari adastă.

N. I. HERESCU

Italia lui Giovanni Papini

de MIRCEA ELIADE

Cetitorii lui Papini s'au obișnuit de multă vreme cu surprizele activității sale. Nu știu dacă acest autor a publicat vreodată, la timpul ei, cartea pe care o anunțase și pe care cutători o așteptau. După Storia di Cristo, era așteptat Adamo sau „Viața Fecioarei Maria”; a apărut Dizionario dell'uomo salvatico. După Pane e vino era din nou așteptat Adamo — dar au apărut Gli operai della Vigna (1929) și Sant' Agostino (1929). O surpriză, o ultimă manifestare a „teribilismului” lui Papini de dinainte de conversiune, a fost Gog (1931), apărut într-o vreme când Adamo era socotit iminent. Dante vivo (1933) n'a mirat pe nimeni; în schimb, tot ce-a urmat de atunci, a fost o continuă surpriză: La pietra infernale (1934) și Grandezze di Carducci (1935) — două volume de polemici și articole, așa dar republicări de lucruri mai vechi, în loc de marea operă pe care o anunțase de 20 de ani —; Storia della Letteratura Italiana (vol. I, 1937), după ce anunțase ca iminentă o viață a lui San Francesco; I testimoni della passione (1938), în loc de al doilea volum din Storia della Letteratura, la care se spunea că lucrează febril Papini. În sfârșit, în tot cursul anului 1939, a fost anunțat un volum asupra lui Leonardo da Vinci, pentru că la sfârșitul anului să apară Italia mia (Vallecchi editore, Firenze, 200 pagini, 10 lire).

Era de mult așteptat volumul Animale politico, în care aveau să fie republicate articolele politice ale lui Papini, din 1906 încôace. Italia mia nu cuprinde aceste articole. Este o carte de mici proporții, densă, actuală, alcătuită din patru articole, o scrisoare către un strein asupra caracterelor geniului italian, un scurt „manifest” adresat tinerilor italieni și note pentru un Imn închinat Italiei. Aproape toate aceste texte au apărut, desbu de recent, în revista Frontespizio, pe care Papini o conduce împreună cu Armando Soffici și Piero Bargellini, și care este fără îndoială cea mai vie și cea mai substanțială revistă italiană.

Cartea se deschide cu acel „Imn”, în care Papini își mărturisește încăodată — într-o proză simplă, dură și totuși luminoasă — dragostea neistovită pentru glorioasa sa patrie. Puțini sunt scriitorii europeni contemporani care să aibă un asemenea curaj; de a-și iubi până la incandescentă pasiune patria, și de a-și mărturisi fără nicio tălmăcită această nobilă și gravă pasiune. Papini vorbește despre Italia ca despre un microcosmos, în care sunt reprezentate toate continentele, toate climatele, toate peisajele, toate culturile europene și toate stilurile. De fapt, istoria — pe care Papini o cunoaște și o înțelege fără greș — îi dă dreptate. Caci oare nu s'au întâlnit în această fericită țară nenumărate rase, nenumărate culturi (etruscă, galică, greacă, germanică, spaniolă, franceză, islamică) și nu se recunoaște până și în structura orașelor peisajul germanic francez, spaniol, bizantin?

O asemenea bogăție de natură spirituală — căci pământul Italiei, amintește de mai multe ori Papini, este sărac — nu putea să nu trezească invidia și gelozia altor țări europene.

În scrisoarea către un strein, Papini arată cât de just, flicat și totuși cât de nedreaptă este această invidie. Căci toți ceilalți au imprumutat ceva de la geniul italian — și este întotdeauna gelos pe cel dela care ai luat fără să poți să-l dai și tu ceva. Europa modernă este, într'un anumit sens, creația geniului italian. Roma, Imperiul roman, civilizația europeană, biserica romano-catolică, Renașterea artistică și marile descoperiri științifice — dela Galilei la Marconi — toate acestea au fost active în ultimele două mii de ani, în toate sectoarele vieții civile, politice, religioase, artistice, filozofice și științifice ale continentului european. Ceeace exasperează pe un strein în fața fenomenului italian modern este tradiționalismul lui. Revoluția fascistă continuă, de fapt, tradiția romană și imperială — și este exasperant să constăți reînvierea unui stil de viață, căpa, citarea creatoare a unui organism pe care toți eram obișnuți să-l considerăm intrat de aproape două mii de ani „în istorie”, adică sterilizat și îndepărtat pentru totdeauna.

Un foarte interesant capitol al acestei cărți „actuale”, este privirea asupra istoriei italiene, care începe o mie de ani înainte de Christos, odată cu etruscii și (prin sec. VIII) cu primele așezări statale în Latium. Prima perioadă, este unificarea Italiei; a doua, creația Imperiului. Eforturile depuse pentru realizarea unității naționale și a Imperiului, au fost atât de considerabile încât puține sute de ani după August, Italia n'a mai găsit energia necesară de a rezista barbarilor. Din sec. IV și până în sec. XI, Italia a fost bătută, cotropită și decimată de năvălitori. Cu secolul XI încep să mijacească zorii unei noi renașteri italiene. Rând pe rând se redobândește independența, bogăția economică, civilizația și cultura, unitatea națională, Imperiul.

(Urmare în pag. 8-a)

Adina-Paula Moscu Melinte

Portret cu peisaj

Cum sfârșesc civilizațiile...

de CONSTANTIN NOICA

Am auzit prea des spunându-se, înainte de conflictul actual, că un nou războiu ar însemna sfârșitul civilizației, spre a nu ne aminti acum, cu oarecare bună dispoziție, de profeția aceasta a unor oameni timpuriu speriați. Nu doar că, până acum, ne-am fi lămurit asupra capacității destructive a războiului de față. Dar dacă un conflict poate distruge o civilizație, ei o face, fie din pricini spirituale: iar aceste pricini spirituale există și acționau chiar înainte ca să se ivească conflictul armat; fie prin urmările sale materiale, să spunem prin distrugerea patrimoniului artistic al omenirii: iar dacă o civilizație sfârșeste odată cu pierderea bunurilor ei artistice, atunci înseamnă că nu mai are viață în ea, și deci că sfârșise mai de mult. O civilizație nu e reprezentată numai de ceea ce are ea, ci și de ceea ce este ea. Felul de a ființa al spiritului il apără singur de foc și robie, — sau atunci spiritul nu mai e viu.

Nu deci așa sfârșesc civilizațiile. Sfârșesc ele cumva în vreun alt fel, cu privire la care să fim conștienți? Și este acesta cazul pentru civilizația apuseană?

E, de sigur, presumțios să încerci a răspunde la asemenea întrebări. Nici nu e gândul nostru s'o facem, ci mai de grabă să ne oprimem de aceste întrebări, punându-ne una mai restrânsă și în același timp mai actuală: este oare adevărat — spre a se putea vorbi despre o prăbușire — că Apusul a încetat să fie ceea ce, spiritualicește era?

Așa, din afară, cum poate fi înțeles, din perspectiva noastră Apusul, el te isbește, sau mai de grabă te izbea, printr'o trăsură, hotărâtoare poate: prin cultul, prin înțelesul, prin gravitatea pe care-o dă amănuntului. În Occident nu găsești sensul; găsești sensuri. Nu întregurile sunt altele, ci componentele. Așa cum un adolescent poate pune în cea mai penibilă dintre incurcături pe un mare gânditor atunci când Lar întreba despre înțelesul vieții ori al lumii, civilizația apuseană te-ar desamăgi dacă ai încerca să afli dela ea deslegările cele mari și implinirile cele sigure.

Aproape ocine a văzut și resimțit armonia unei catedrale celebre. Este, această armonie, una de proporții, linii și ornamente? Dacă n'ar fi decât atât, timpul nostru, atât de bun meșteșugur, tehnicește, ar vedea înălțându-se numeroase și admirabile catedrale. Dar nici o catedrală nu se înalță astăzi, căci nu înțelesul intrinsecului lipsește ci acela al părții, izbitor, într'o catedrală, e mai puțin întregul în valoarea lui generalizatoare, că amănuntul în virtutea sa de-a specifica. Te copleșește, când o contempli, faptul că fiecare piatră a catedralei e gândită, și gândită pentru ea însăși; faptul că e plină de sens, plină de anecdota, izolabilă, și totuși nu izolată.

Ce surprinzători ne par nouă, modernii, și înțelegem că de ce se poate de expresiv, așezăți totuși atât de sus, pe coloanele catedralelor, încât nimeni nu le poate vedea expresia! Iar într'o zi coloana se prăbușește, și în clipa aceea vezi că până și blocul de piatră din vârful ei era gândit. Te întrebi, atunci: ce generozitate comanda sacrificiul artistului de a crea fără să arate? Ce credință?

Să nu ne închipuim că singurătatea putea inspira artiștilor atâta probitate profesională (dar nu, e prea puțin „probitate”), atâta avânt creator. În Paris există un monument laic, un pod, cel mai vechiu pod al orașului, pare-se, cel numit întâmplător tocmai „Pont-Neuf”. Pe marginea podului, cari numai de pe apa Senei se pot zări, sunt sculptate în relief tot soiul de măști antice, dintre cari, atât cât se poate deosebi cu ochiul liber, nu sunt două asemănătoare. Ce credință (căci una religioasă nu era) însuflă artistului răna de-a face lucruri neștiute, cu înțeles propriu?

Dar iată, acum, un fapt caracterizator pentru degradarea de valori întâmplată, în câteva veacuri, înaintea civilizației apusene. Mai jos ceva pe Sena, tot în Paris, se află un alt pod, construit din toată magnificența epocii prospere dela sfârșitul veacului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea. E podul „Alexandre III”, pe marginea cărui se află de asemenea măști sculptate în relief. Mai sunt ele deosebite una de alta? Nu: acum se repetă din două în două; se depersonalizează; sunt în serie.

S'a întâmplat, atunci, ceva, de-alungul acestor veacuri din urmă. S'a vit omul acesta de azi, care nu mai are tocmai ceea ce face prețul Occidentului: nu mai are înțelesul amănuntului. De ce? Poate pentru că nu mai crede, și atunci nu mai știe nici ce să mărturisească, nici ce ar putea istorici. Dintr'odată (sau poate „dintr'odată”, e un simplu fel de-a vorbi) accentele s'au schimbat, Partea pierdută din înțelesul înțelesului. Dar înțelesul însuși, nu se resimte oare de această deficiență a părții?

(Urmare în pag. 2-a)

(Urmare în pag. următoare)

Eminescu și timpul nostru

de TOMA VLĂDESCU

Opera lui Eminescu este toată indivisibilă — ideologul are înălțimele profetice ale poetului, iar acesta beneficiază de accentul sigur al unor sinteze cărora numai poezia avea să le dea formele ei perfecte. Marii poeți par a fi fost de cele mai multe ori și acești deținători de profunde adevăruri reale cărora niciun domeniu al vieții nu le-a rămas interzis — iar Eminescu are pentru noi același sens total pe care pentru adevăratele franceze îl va fi având poate numai Mistral. Poet, dar în același timp profet, vates a tot ce rezumă specificul, particularismul nostru în ordinea valorilor universale — acesta e Eminescu, numai în această formulă el se poate cuprinde.

Dar dacă ne-am văzut atât de streini de adevărata lui poezie, să ne găsim oare mai aproape de celelalte aspecte ale unui geniu atât de divers și multiplu? Opera lui o trăim noi în felul în care ea ar fi, și zicem, viața noastră însăși — așa cum de altfel ar trebui s'o trăim fiindcă ea reprezintă chiar legile noastre de viață? Și în aceste alte domenii

cel puțin, ale gândirii, cunoaștem noi în sfârșit un Eminescu real, acela care a fost el cu adevărat? Îl distingem, ne putem integra în el — așa cum Eminescu, în adevărul lui, ne solicită și ne cheamă?

Iată întrebări dificile desigur — dar a le da răspuns, nu înseamnă decât să descoperim pe același Eminescu intact care ne-a apărut atunci când a fost vorba de poezia lui..., un Eminescu pe care nici de data asta nu vom putea să-l atingem sau, cunoscându-l chiar, nu vom isbui mai mult să-l urmărim.

Confusie, ignoranță, sau atunci o palidă cunoaștere, dar poate acel video meliora proboque, deteriora sequor, de care pomenește undeva Eminescu el însuși — probabil sunt toate acestea la un loc, așa încât de cele mai multe ori plate consecvențe sau penibile contra-sensuri vin parcă să facă ridicolul chiar al acestui timp.

Ignoranță mai întâiu, sau confuzie... Într'adevăr n'auziam noi întâmplător, la microfonul instituției noastre de radio, pe un duios apolo-

get al trecutului care, regretând că Eminescu nu are încă un monument în capitala țării — arc în schimb C. A. Rosetti și au alții, atâția! — regreta deopotrivă că Gheorghe Panu, și el, continuă „să semene idei” (!) dar numai într'o foarte modestă prezență pe care i-o oferă bustul din Cișmigiu? Să spunem mai repede că acest bust ni se pare încă destul. Dar să primim mai ales acum, când valorile ar fi fost timpul să-și găsească o ierarhie mai justă, să primim într'adevăr această gravă atingere lipsită de pietate... Noi nu vom învăța desigur pe niciunul din cititorii noștri că Eminescu și... Gheorghe Panu, nu ar avea cum să stea în aceeași formulă de admirație! Acest sgomtos gazetar este una din cele mai absurde negații ale poetului, trecând violent și orb pe lângă singura lumină care era chemată să dea sens timpului lui. Gheorghe Panu pleacă dela Junimea în ziua în care Eminescu își citește una din Satirele lui, a III-a. Același Gheorghe Panu ia atitudine împotriva telozelor fundamentale care formează doctrinele eminesciene — și îndrăznește chiar să le artibue deolnului mintal al poetului! Panu era desigur „învingătorul” aceluși timp — cum sunt și astăzi destui! — ducând triumful și autoritatea vulgarelor consacări în agitația lui destul de săracă, iar Eminescu învins și palid, foarte puțin „oficial”, foarte mult discutat însă, supus tuturor rezervelor mai ales, suportă atacurile „cavaliei de uliși” ducându-i acrucea pe care până la sfârșit se va răstigni și purtând mai ales povara unei misiuni al cărei termen de altfel se pare că încă nu a venit! Fenomen de barbarie? Fără îndoială, dar n'ar mai avea rost să-l deplângem... Marile înnoiri au fost cu puțină vreedată fără acești martiri ai unor armonioase revoluții spirituale?

Fiindcă sunt Adevărul, sau cel puțin drumul spre Adevăr, ei vor fi în societățile noastre „scandalul”, purtând în ființa lor puțin din sabia pe

Eu

Te știu femeec, tu ești fiindcă-s eu
Și lună este, fiindcă eu visez.
Tot ce e: noapte, stele și iubire,
Eu cu puterea mea de viață le creez.

De n'ași fi eu, nu ar trăi nici visul.
Când voi muri, cu mine se duc toate.
În fiecare ins sânt eu și ei în mine.
Făr' să vreau eu, nimica nu se poate.

Nu râde lună, tu lucești așa
Că eu vreau să lucesți, să fii frumoasă
Și moartea este-așa că eu am vrut-o;
Eu i-am pus mâna mucedă pe coasă.

Nu Dumnezeu a zămislit pământul,
Nu eu sânt bobul, lucrul cel mai mic;
Eu sânt părintele și eu sânt creatorul;
De n'ași fi eu, n'ar exista nimic.

VIRGIL CARIANOPOL

CRONICA LITERARĂ

Mircea Streinul: Opera lirică, 1929 - 1939, Cernăuți, 1939

Cercetări experimentale în psihologia modernă au stabilit un fapt cu oarecare aplicabilitate la cele ce urmează. Anume, este foarte greu să recunoaștem propria noastră voce înregistrată de un aparat fonografic! Fenomenul își găsește explicația în schimbarea de rezonanță, dar credem că el se datorește și procesului psihic care condiționează în mod necesar actul vorbirii. În genere, nu ne dăm seama că spunem cuvinte, propoziții, fraze... Vorbirea liberă, de uz cotidian, nu pune ordine în expresie, nu distribuie în grupuri cuvintele, în porțiuni separate din gândirea sau emoționalitatea totală. Conversația practică, obișnuită, se aseamănă cu mersul, care este o mișcare făcută cum se întâmplă, cu totul deosebită de mișcarea calculată, a dansului, divizată conștient în momente dinamice, în alititudini și figuri.

Teoria expresiei, în poezie, comportă o diversitate de puncte de vedere... Punctul nostru da vedere susține că poezia este, desigur, propria noastră vorbire, care se transformă în voce. Poezia este o vorbire care trebuie să aibă calitatea de a fi auzită, de către cel care o pronunță. În acest scop, vorbirea se transformă în voce. Dar poezia trebuie să fie o voce pe care să recunoaștem că este a noastră, oricând, și în orice împrejurare. Enigma instruirii propriilor noastre cuvinte, în fața aparatului reproducător, nu se admite în poezie. Pentru că enigma ascunde în ea o lege a morții de fiice clipă, iar moartea nu are ce căuta în poezie. Asemănăm poezia cu vocea, deoarece, ca și ea, se pronunță la un moment dat, fără să fi fost mai înainte, dar se deosebește de voce, prin aceea că nu se risipește imediat ce a luat ființă, ci, dimpotrivă, deabia din această clipă, începe să trăiască... fără teamă de a muri... Poezia este aceea parte din grai care nu moare... acel fel de grai pe care îl recunoaștem că este al nostru fie reproducem de aparat, fie pronunțăm de altcineva, cu glas strein... Vom spune că graiul devine poezie prin procese formale, dar structură și configurație. Că poezie iese în anume condiții, din grai, că ea se face. Destinul poeziei este creatural: apare fără să fi fost și începe să fie... ca și viața umană... Dar, ca și viața... poezia se apără de moarte... Iarăși, ca și viața, poezia se mântuiește de moarte prin cuvânt... Poezia se face din cuvinte... Ea începe să trăiască prin cuvinte; dacă începe cu adevărat să trăiască, nu va muri... Cuvântul din care se face poezia este același cu cuvântul din care s'a făcut viața.

Cuvintele vocii, ca și făcând poezia, trebuie să îndeplinească anumite condiții de structură, după cum pământul sau piatra, din care se zidește, împlinesc condiții de „cărămida”, forma „geometrică”, etc.

Poezia impune o formă geometrică, o structură, o configurație. Aceasta înseamnă că elementele ei se ordonează cu raporturi exacte. Regula cuvintelor în poezie, este ca ele să se atragă, să aibă afinități, să se ordoneze ca o figură geometrică exactă! În înțelesul de problemă geometrică întocmită corect, se pretează poeziei corectitudinea, exactitatea! Poezia poate fi falsă, ca și problema de geometrie, false; ca și o voce falsă, nerecunoscută. Trebuie să știm deci să construim, să punem exact o problemă, care se poate rezolva și care duce la un rezultat necesar.

Să nu se pară însă că ne plimbăm comod printre analogii, care, oricât ar fi de seducătoare, nu au eficiență. Noi am pornit de la o întinsă eficiență, și o cercetare, despre o anumită poezie, dezvoltată aici, a dus cu necesitate și la formulări normative. Este un lucru foarte greu să se nege că poezia de azi nu se face din cuvinte! Mai mult, noi vom susține că se face numai din cuvinte, datorită unui oros psihism liricizant, cu caracter de abateră sigură de la legea de construcție a poeziei. Psihismul liricizant pornește de la teoria „sarcinilor mitice” a cuvintelor, pe care o răstălmăcește. Nu este destul însă ca un cuvânt să aibă o sarcină mitică, spre a putea constitui cu el, poezia, după cum „cărămida” nu este destul să fie cărămidă, ca să poți zidi... Limba română posedă un tezaur de cuvinte cu sarcină mitică. Chiar în experiența cotidiană întâlnim aceste cuvinte, ca o mătură sigură, a felului nostru românesc, specific, de a fi: Oameni ai pământului, ai cadrului natural, ai stihilor, înfrății cu zodiile, cu lucrurile și faptele, cu simțământul static al vieții universale în care ne încadrăm. Suntem o matcă de stil folkloric. În spațiul geografic din jurul Carpaților dinăreni, s'a desfășurat de milenii, o viață direcționată spre moarte... ieseă din sine, spre transcendență... Pe aceste locuri s'a ivit problema morții din început... și cum s'a început viața s'a început și lupta cu moartea... Astfel s'au creat drumurile de trecere prin moarte, fără moarte... tensiunile transcendențelor... Ni s'a spus „Traici nemuritori!”. De pe aici a descins Orpheus, inițiatul în misterele de înviere...

În acest înțeles suntem o vatră stilistică, o matcă de spiritualitate... un țărâm pământesc prielnic „transcendentului care co-

boară”. În cosmosul carpato-dunărean s'a păstrat învățătura misterică a lui Orpheus care moare și înviază primăvara... Ieșim și intrăm în istorie, în spiritualitate, în cultură.

Acum suntem în istorie, în spiritualitate, în cultură... O spun cu siguranță de inițiere, Eminescu, Vasile Pârvan, Lucian Blaga... și cei mai tineri, care, ca V. Băncilă și Mircea Eliade își dau seama că vatra mistică, veche și vie de mii de ani, la Dunăre și Carpați... ar putea să intereseze pe aceia cari valorifică cultura măsurându-le cu a lor! Numai diferența îi interesează. Ori, diferența noastră este în umanismul nostru organicist, în înfrățirea noastră reală cu cosmosul, pe dedesubt prin invizibil. Constătuim un umanism, fără îndoială, suntem un neam, o viață, o simțire, alta decât apusul... suntem o „matcă stilistică”, și probă irecuzabilă a „fenomenului nostru, originar” o da însăși limba noastră, ca expresie a unei gândiri mitice. Poseedăm un nebănuit număr de cuvinte cu „sarcină” mitică. Multe din aceste cuvinte, datorită incomodității lor, au fost înlocuite cu neologisme mai practice în vorbirea cotidiană. Așa, de pildă, s'a renunțat la psihismul care însoțea pronunța „toag”, și s'a preferat „baston”; „depărtarea”, a devenit „distanță”; „zarea”, „horizont”, „drumul”, „șosor”; etc... Dar cele mai multe cuvinte s'au păstrat cu încălcarea lor nediminuată... ca un tipar cu funcții diverse... Poezia actuală a mobilizat toate cuvintele din limba română, care au „sarcină” mitică. Astăzi se scrie o anumită poezie numai din cuvinte cu sarcină mitică... și numai pe principiul acestei valori. Am născut acest fel de poezie care se scrie din cuvinte cu sarcină mitică, într'un articol trecut, configuratim. Termenul propus de noi, ca orice concept privitor la poezie, se referă la un dinamism, la o modalitate a spontanității și a construcției. Dinamismul creator, în configuratim, este organicitatea. Viața individuală se integrează în cosmos, ca parte; înfră în aceeași figură, cu totalitatea ființei vii, care credem că este universul. Între ființa noastră, aparent izolată, și ființa cosmică, aparent invizibilă, sunt legături, pe dedesubt. Noi ne legăm de ființa cosmică așa cum mâna se leagă de trup, și formașă o figură cu deosebire, ca și o voce falsă, se face legătura. Simțim însă că se face legătura prin fioul existențial. Pentru ce ne turbură atât chipul lumii, parcă ar fi propriul nostru chip, nevăzut până în clipa de înfiurare? Legăturile sunt de dedesubt, ele se produc într'un logos de taină, de mister... Dar poezia vede aceste legături... așa cum lumina anumitor raze electrice, vede prin carne schema osoasă, care face trupul nostru statură. Și prin statură este posibilă și statură. Statură se face prin potențarea staturii, renunțându-se la tot ce nu era legătură interioră... și umplându-se totă forma, cu același material de permanență... Configuratimul este un concept cu dublă eficiență... El este pozitiv, când consideră structurile reale ale poeziei, — acele figuri construite exact, — în legătura lor cu invizibilul, pe dimensiunea transcendentă. Și negativ când se referă la psihismul liricizant care construiește numai pe temeiul sarcinilor mitice a.e. cuvintelor, fără preocuparea geometrică de exactitudine în raportări, a figurii.

Dubla eficiență a configuratimului este normată din moment ce instruește un fel de a face poezia, inițiat de un autor, și din moment ce arată cum se aplică acest procedeu... de cei cari au în fața lor modelul. Gradul de demnitate a poeziei configuratiste se măsoară interior, după legătura ei reală, exactă, cu invizibilul, după împlinirea ei structurală, dincolo de reprezentările aparente, în mister. Dimensiunile poeziei configuratiste se întindesc în transcendent, cu care, luând contact, transmit apoi, fioul existențial, pe o linie de întoarcere, în întreaga figură concretă. Ne vom studii de toate aceste considerații la analiza unor exemple luate din poezia d-lui Mircea Streinul, pe care îl socotim reprezentant cel mai dotat al producției lirice actuale pe bază de cuvinte cu sarcină mitică, dar și cu improprietate de structură. Volumul de 200 de pagini, mari și pline, (opera lirică, 1929-1939, — Cernăuți, 1939), va servi cu numai nouă, ci ori și cui va încerca să cerceteze serios coordonatele de organizare ale lirice, din ultimii ani. Felul cum interpretăm și cercetăm noi, poate să nu fie cel mai departat de realitate. Să ne justificăm prin exemple.

Că este propunător al unei poezii care cere să fie luată de contact cu un centru metafizic, d. Mircea Streinul mărturisese direct: „Pentru marea și calma binecuvântare-a poeziei am scris, în timp ce șerpii ei urcau dealul de aur spre cerul deschis, dealul de aur, absconsul, păzitul. (pag. 148)

Cum se manifestă „absconsul, păzitul”, cum se arată, spre a-l recunoaște ca poezie, ștăm. Acest punct teoretic nu are nevoie de adăncire, nefiind altă puțință de a cunoaște ceva despre „abscons” decât prin fioul ce ni-l transmite, indirect, prin forme existențiale, care stau parca de veghe să nu descopere complet „poezia”. Poezia este o operație de taină:

Șerpii poeziei urcau dealul de aur, absconsul, păzitul; săgetători albaștri vegheau; înșeși cerurile ocoleau înaltul turn: poezia; atât de tainică era. (pag. 147)

Nu trebuie să ne oprim însă la un fel de a vorbi, multumindu-ne să pronunțăm cuvinte cu sarcini mitice: „șerpi”, „dealul de aur”, „absconsul”, „săgetători”, etc. Formulându-și principiile unei poetici, d. Mircea Streinul se declară categoric pentru cuvintele cu aurore magică: „Materialul: soarele, luna, planetele, stelele, pământul cu oamenii, ierburii, cerbi, ciute și deasupra a trecut sufletul ca o amiază, și toate s'au făcut”. (pag. 65). Și autorul nu uită să se apere: „Unul a spus: are prea multe stele și prea mult azur în versurile sale... și alte lucruri de acestea au mai spus. Ce știi ei? Ce știi ei?” (pag. 33). Noi nu vom spune că d. Mircea Streinul are prea multe stele... și prea mult azur... ci vom spune că prea mulți poeți, la fel cu d. Mircea Streinul au prea multe stele... și prea mult azur... Cum vom deosebi o poezie de a d-lui Streinul de alta, a altui confrate, dacă aceleași stele și același azur, se oglindesc în versurile fiecăruia, așa cum le oglindesc cerul, în trecătoarele ape, de mii și mii de ani? Iată ce știm noi. Și mai știm despre taina vocii care a fost odată a noastră... dar pe care nu mai putem s'o recunoaștem ca a noastră, d. în pricina rezonanței. Poezia oricărei generații se închide într'o fatală cutie de rezonanță... Cine ne va cunoaște... după? când noi înșine nu mai avem psihismul necesar recunoașterii?... Să ne amăgescă atât propria noastră viață, osândită la legea de fiice clipă, a morții? Moartea obligatorie a psihismului; ce produce vocea, ne face să ne gândim la o moarte implicită a cuvintelor încărcate magic... Putesc alătea voci... moarte, în eer, de mii de ani!... Poezia se apără de moarte prin structură... prin legătura cuvintelor, cu înșeși moartea; poezia este Mașterul care se leagă cu moartea frate, spre a trăi și dincolo, în imperiul ei... Legătura sa cu „absconsul”, cu „păzitul”, cu moartea o deslănuiește poetul prin aceea că în fiecare poezie a sa moare ceva, sfârșește ceva, — spre a începe imediat viața fără moarte... Acest ceva care se sfârșește exact, definitiv, spre a începe viața spirituală, este condiția formală a poeziei, structura ei geometrică, figura. Aceasta trebuie să se sfârșească imediat, spre a începe starea de spiritualitate a poeziei.

Poezia, care începe apoi: „viața e... înfrățirea cu moartea, cu „misterul”, s'a făcut printr'un strop de sânge comun. S'a considerăm câteva semne, pe care d. Mircea Streinul le consideră fraternizări cu „absconsul”:

Prin neguri trece băetanul, care s'a năvălit la vis, ni nimeni nu-l mai știe de om, căci pasul lui-l drum tresare ca o frunză când o bate dor sălbatic după glie

Il latră ogarii beți de sânge 'n urmă și ciutele se bat cu cerbi după ele; prin niăștiri putrede mistreți scurmă sub ape, măcînând luceafărul în măsele” (pag. 38)

„Aceste elemente sunt „configurate” fiind că se leagă prin sarcina magică a cuvintelor. Nu există un eu activ care să dea concrete imagini. Structura lor este de natură velleitară, magică.

Se leagă însă real ca structură? Băetanul își pierde „omenia”, fiindcă simte „dor sălbatic după glie”. Dar omenia lui nu trebuie să se piardă, ci, dimpotrivă, să se definească, prin transfigurare, prin transcendentul care coboară. Pentru ce apoi „ogarii beți de sânge” latră? Pentru ce se bat ciutele cu cerbi? Fiindcă s-au simțit că nu este „om”? — Ele ar trebui să se plece ritual băetanului; simțindu-l înrudit cu ele, prin glie... De asemenea, nici mistrețul nu se leagă, pentru că „măcînatul luceafărului în măsele”, este un simplu măcinat, fără altă semnificație, de cât cea vulgară. Luceafărul pe care îl măcînă mistrețul este însă, desigur, al băetanului... și atunci unde sunt îmiile liturgice, de integrare în cosmos prin unanimitatea vieții... prin sensibilizarea tuturor fapturilor față de misterul central? Legătura cu invizibilul nu s'a făcut. Iată însă și o structură care spre a fi o figură exactă... se termină dincolo, transfigurează în invizibil...

Arhanghelii sosiți să pedepsească orașul s'au răstăcit prin baruri, cu penne arse. Dănuțioarea albă le trece prin sânge, răsând s'a oprit pe-un vârf de picior ca pe o sticlă întorsă

Dar sus, la o mie de metri nălțime, spre răsărit, stelele își spun povești prin cetini de brazi, și 'n miez de noapte, rătul mistreților deschide isvoarele.

(Lucian Blaga, Luda Somnului).

Materialul „magic” este cam același. Numai că este vorba de o corectare a „omeniei” pe care o încearcă arhanghelul și de un obstacol. Cum se definește totuși omenia, — acel umanism românesc de vatră folklorică, luminat sub un cer „transcendent care coboară”? Iată cerul s'a coborât la o mie de metri înălțime; stelele stau de vorbă în cetini de brazi (se leagă); cetini de brazi se leagă de oameni pe sub pământ cu apele, iar rătul mistreților deschide isvoarele în care se va

oglindi chipul divin al stelelor... Iată deci, mistrețul transfigurează cu stelele... Dincolo... s'ar zice printr'un simț al lui de a ști unde sunt viața și isvoarele în care coboară din transcendent stelele... divinele stele... prin a căror imuabilă ordine e posibilă eterna ființă cosmică. Să cercetăm încă o figură. D. Mircea Streinul spune:

„Pleacă-te — ca 'ntr'o fântână, asupra sângelui, ascuțit cum vorbește în fluer, cum tresar chiotele tinereții tale, când coloanele strămoșilor lucecă prin iureșul veacurilor, ca stelele la vale de oameni” (pag. 64).

Cum se leagă sângele tinereții — fântână, cu al strămoșilor invizibil? Ce element îl unește dincolo? Nu vedem Din următorul exemplu nu lipsește însă legătura:

Inchis în cercul aceluiași vetre, fac schimb de taine cu strămoșii, norodul spălat de ape sub pietre. Seara se întâmplă mulcom s'ascult în mine cum se tot revarsă poveștile sângelui uitat de mult. (Lucian Blaga, op. cit.)

Aici legătura se face cu invizibilul, prin cercul de vrajă „al aceluiași vetre”. Un ultim exemplu. D. Mircea Streinul scrie:

„Pământ, fratele soarelui, deschide-ți brațele de pînă, pământ, prietenul luceafărului, în ce afund nepetrans Pe Dumnezeu l-ai ascuns? Dece însă, mi-i teamă, moarte, mamă? (pag. 95).

Invizibilul vizat aici este moartea. Poezia trebuie deci să cuprindă fioul creatural ai morții, să arate că a luat contact cu taina ei! Ce construcție se împlinește dincolo, în moarte? Autorul ar vrea să spună că înșuși Dumnezeu ar fi moartea, că el s'ar fi ascuns în pământ, acolo unde se va întoarce omul... Spaime de a intra în pământ ar fi deci înșuși spaime de moarte... de taină, de „abscom”, „de păzitul”. E însă adevărat că Dumnezeu este pământul, moartea? Dumnezeu este viață, nu moarte, invizibilul este conceptul însumator al tainei de viață cosmică, eternă, înființată. Figura nu se împlinește... nu transfigurează... lat-o însă împlinită la Lucia Blaga:

Mamă, — nimicul — marele! Spaime de marele

imi cuvermură noapte de noapte grădina, Mamă, tu ai fost odată mormântul meu — Dece îmi e așa de teamă — mamă — să părăsesc iar lumina?

(Din adnc, La cumpăna apelor).

Legătura magică cu invizibilul se face, prin faptul pozitiv al existenței intrauterine. Este o analogie între existența în pântecul mamei, — maica unde viața s'a desfășurat în taină, în întinerie, — și existența în moarte... Simțim că chipul se împlinește... transfigurează... și poezia sfârșește exact, cu fioul morții, spre a începe, profund, taina vieții.

Eminescu și timpul nostru

(Urmare din pag. 1)

care Iisus a adus-o cu adevărul lui. E un bun cuvânt al lui Maritain... Ei vor turbura mediocrul confort, vor cere alt orizont peste strămele acoperișuri care ne țin! În această panică în care toate liniștile sunt compromise, în care inimile tremură și nopțile încă rezistă, barbaria firește își va găsi oricând apologetii ei — și o lege dură dar glorioasă vrea ca fiecare epocă să-și aibe marile ei răstigniri. De două mii de ani umanitatea continuă, aceeași, și adevărul nu trece niciodată fără să-i recunoaștem prin lumea noastră urmele lui neschimbate de durere și sânge. Destinul magnific și neîndurat al lui Mihai Eminescu n'ar fi putut fi altul... Dar să vedem că și astăzi tabla valorilor încă nu și-a primit rectificările necesare, numele lui Eminescu să-l vedem stropit de aceiași lacrimă facilă care cade pe amintirea unui Gheorghe Panu, să confundăm, să nu cunoaștem vastul pro-

ces pe care Eminescu l-a avut cu timpul în care a trăit, și nici relațiile, și nici cele mai directe raporturi care i-au definit figura, conturul — ce semn ar putea să arate mai bine cât de mult suntem străini și departe de Luceafărul pe care-l iubim! Și cuvântarea conferențiarului de la Radio nu este numai un accident izolat, grosolana eroare a vrunui începător anonim. Ea este înșuși expresia acestei sărmne „glorii”, singura pe care noi putem s'o dăm lui Mihai Eminescu, în acest moment al culturii noastre în care s'ar părea totuși că apoteoza poetului, a gânditorului, este un comandament unanim și ne obligă pe toți. E ceace va trebui să vedem în confruntările acestea pe care le începem: timpul nostru și Eminescu.

TOMA VLĂDESCU

(În numărul viitor: „Confruntări”).

Coreșpondența noastră

preocuparea de puritate a ideii, ducea la excesul ermetic, analogia vitalistă duce în schimb la excesul metafizic, depotrivă dăunător poeziei.

ADRIAN MIRCEA BOSSIE

Străine ce stai în alba 'ncăpere, bătrân ești și gârbor, ești plin de tăcere. Ochiul tăi ageri, faruri galbene, cenușă arsă în vreme. Lumina tu-ți plimbă în grea ispășire.

Dăm tiparului 6 versuri din poezia dvs., care este un fel de mică baladă a destinului de cărturar. Desigur, nu orice scriitor va înfrunta timpul cu opera sa. Atâtea cărți devin cu vremea cenușă, atât de puține vor trăi! Dar aici e problema! Cum să trăiască o carte! Gândiți-vă la simbolul celor trecătoare, din viață, și la simbolul celor netrecătoare!

Sunt într'adevăr, în univers, lucruri eterne! Să nu vă îndoiiți o clipă de eternitatea lor. Dar lucrurilor eterne, nu li se spune pe nume, ci sunt pomenite prin simboluri. Căutați-le simbolurile!

TRAIAN UBA-TITU

A fost viața mea
În care-am adunat atâtea amărăciuni
Pe ulițe cu spini și cu mincuni
A fost ea...

Incepți poezia cu descrierea fulgilor de zăpadă văzuți prin geam. Printre ramuri și umbre, vi se par că se ivesc năluci, chipuri reci, de moarte. Și astfel vă aduceți aminte de o dragoste care v'a amărit. Desigur, poezia se face din orice, adică din orice realitate, cu condiția să devie concretă, sensibilă. Nimic însă nu se pretează mai mult la adăncire, decât această realitate a vieții la care se referă poezia. Adănciți tema și nu vă lăsați furat de jocul de suprafață al fulgilor văzuți prin geam.

CATRE MAREA LUMINA

Se prăbușesc în veac și în uitare
Piloți închisorilor de lut;
Și-auz prin vreme, dincolo de zare
Viorile tărâmului pierdut...

Când seara-și pun luceferii altoiul
În mușcali, în lutul de păduri,
Uitănă pământul, plânsetul, noroiul,
Tânjim către azur, către azur...

Mai sus, mai sus, frățani, căci nu-i zăbavă,
Lăsați în peșteri plânsul de materii;
Nu n'auziți cum îngerii din slavă
Deschid țaria 'n muzicile serii!...

Voi n'auziți trudită lor chemare
Cum sună 'n ramul mărilor străbun!
Și gândul sue către zare, către zare,
Cum sue 'n sborul alb niște lăstuni...

Și urc, și urc pe trepte spre albastru
Cum urcă vara cu belșug 'n pom:
Alături simt vecinătăți de astru
Și 'n cer aud trifoiul din Edom...

Deschideți cerul, parcul cu petunii...
Cească de lut cu vin de-azur se împle,
Și simt cum zboară peste cer lăstunii,
Cum mi s'aprină luceferi lângă tample...

Iliodor Valea Sbiu

IARNA

Ninge des cu fulgi mărunți și fini.
Simplu. Ca o năruire 'ntr'un subsol.
Ninge-aici cum poate și la Pol.
Alb. Pe străzi, pe case și 'n grădini.

Bloc imens pe-o marmoră de zi
Iarna asta străvezie
Ca o măcă pe-un ceaslov într'o chlie,
Ancrustat flori albe'n geamuri aurii.

Ninge... și cum aerul se ofătește tare
Ști: la noapte o să sune
Podurile, frânt, ca niște strune,
Iar în bărbi vor înflorii mărăgăritare.

Iarnă... cresc corali și-agate reci de lună
Cu crenguțe de argint sonor...
Lângă inimă: aripi de cocor
Peste fără prejmuind cunună.

Matei Bătrănu
Oradea-Mare

INTAMPLARE

Port nu știu ce păcat în spate
care a făcut să-mi crească, din glesne,
rădăcini,
să-mi înflorească 'n palme lungi brazele
resemnate
și să-mi țâșnească rece, din ochii stinși
lumini,

Ași vrea să fug, împovărat de rele,
prin noaptea sfărțecată de razele de lună,
s'amestec praful lănced cu purpură din stele
și din nuanța zilei, să-mi împletesc cunună.

Totuși,
rămân trândav, înțelenit în glie,
cu gândurile sparte, cu visurile secte;
rămân umil rădăcitor prin nostalgii,
Cu mâinile întinse spre viața cea de veci.

Ioan Gh. Boghici

ȚARAN

Țaran, ching de durere, nădejde și luptă
Cu fândări de fulger sub aspre pricinene
Cu pieptul de taur, crescut în poiene
Din care fâptură ți-i viața ta ruptă?

Cu mâini noduroase și pline de glod,
Cu miros de-opincă, de țarnă și usturoi
Ce nu cunoști în lume decât pământ și boi
În care din aceștia să-ți afli un isvod?

Țaran, cremene clopită de lucrător năstang
În fiecare zi te văd arând din greu
Și'n fiecare zi îl văd pe Dumnezeu
Când razele de soare în plugul tău se frâng.

Mihai Spiridon
Fălticeni

Nu este prematur să facem considerații critice, cu caracter de generalizare, asupra materialului liric, publicat aici săptămânal. O tendință precumpănește, aceea a depărtării de ermetismul care domina în generația cu zece ani mai tânără. Ermetismul a fost denumirea care s'a dat poeziei scrise obscur, cu vocabular neologic, cu o sintaxă greoaie, contrasă, plină de eliziuni și surprinzând prin faptul că cititorul nu pricepea ce voia să exprime autorul. Astăzi se scrie o poezie, pe care, aparent, cititorul o poate înțelege, fiindcă poezii nu mai au preocupări de ermetizare. Preocuparea de ermetizare nu însemna însă voința de a fi obscur, ci obscuritatea decurgea din această preocupare, al cărui obiect îl constituia de fapt voința de puritate, de captare a frumosului prin intermediul ideii absolute. Ideile, oricum ar fi fost concepute, constituiau un țel care păreau că scuză păcatele ermetismului. Ce-ar coreșpunde, după zece ani, în seria actuală, ideii de puritate a ermetismului? Într'un articol al nostru trecut, am caracterizat modul de a se face azi poezie. Socotim că ermetismului îi urmează un curent de reacțiune împotriva ideii, și a obscurității sintactice.

Poezia celor mai tineri practică analogia, ca asemuire pe planul vital a ființei umane cu ființa cosmică. Dacă

VENUS DIN MILLO

(nuvelă)

de MATEI ALEXANDRESCU

Infirmiera deschise și închise ușa după el și Anton intră călcând cu sfială și căutând cu pașii tăcerea complice a covorului.

De fiecare dată i-se părea că nu mai venise pe aici. Era în această rezervă de spital soare mult și pereții de zăpadă ce nu se mai topiau și pe care gândurile lui patinau în voie inscriind arcuri stângace și inedite.

Un singur pat în stânga ușii.
— Sărut mâinile domnișoarei Mișu, spuse aproape șoptit Anton. Sănătoasă?
— Sigur!...

Așteptă câteva clipe, aplecat în salut și umilit, răspunsul.
— Bună ziua, domnule Voinea... Îți mulțumesc de grija ce-mi porți... Mai bine...

I se vorbea fără putere și mai ales fără nici o nuanță.

Apoi, bolnava își sălta ușor capul dintr-o pernă masivă, își tremură leșez în năvala de lumină inelele părului blond — adiere de tristețe și parfum — și obosită își lăsa o tâmplă să-i cadă frumos și decorativ în spuma olandei ajutându-se cu o mână albă și netedă, conturnată de mână bogată în mătase roz a pijamalei.

Gestul acesta de a-și potrivi sub cap perna cu o singură mână se repeta pentru Anton, ori de câteori se afla aici ca un refren tragic.

Mâna dreaptă a bolnavei fie că muta o revistă, fie că potrivea o suviță de păr, sublinia totdeauna o lipsă penibilă scrisă în atmosferă încet și desușit.

Privirile ospetelui întâlneau aceeași cuvertură vrăjmașă de sub care se desenau sânii, soldurile și altă femeie decât aceea pe care ochii lui o păstraseră intactă.

La capătul patului, dinspre ușă, câteva cărămizi trăgeau de un scripete. Legăturile mergeau și ele sub pătură. Piciorul bolnavei se ghicea și el amorțit de atâtea nemiscare și împotrivire legăturilor.

Scripetele acestea sublinia toată atmosfera rezervă. Părea că pornește dintr-o fântână de țipete și dureri în fundul căreia Anton deslușea chemări adresate lui fără îndoială.

Pe noptieră o singură rază cuprinzătoare. În mijlocul ei câteva fire de trandafiri — boboci albi — și în jurul lor alți trandafiri unde, unde, din ce în ce mai fanate se risipeau ca într'un golf modest al morții.

Infirmiera avusese grijă să facă loc florilor proaspete în mijlocul celor aduse zilele trecute.

Așa îi ceruse pacienta și în mîntea ei faptul nu putea să aibă vreo însemnătate oarecare.

— Desigur, gândi Anton, buchetul acesta simbolic al periferiei scurdate, ucise, din mijlocul căreia viața proaspătă desprinsă din ram irumpe ca un mugure magnific, ar putea fi un tonic pentru bolnavă.

— Ia loc, te rog, domnule Voinea, îl invită într'un târziu gazda. Din ziua în care a fost adusă aici și s'a deșteptat înfășăată cu o păpușă de porțelan, s'a văzut neconținut iscodită de vizitatorul acesta curios tăcut și mai ales neașteptat.

Celălalt pe care ar fi vrut să-l vadă din primele clipe ale întoarcerii ei la viață n'a venit nici a doua zi nici a treia și niciodată...

Atât de mult l-a așteptat și l-a dorit, încât oridecâteori cineva a bătut în ușă și ivărul s'a supus ca să deschidă de atâtea ori inima i s'a strâns de neliniște și durere.

N'a venit nici el și nimeni dintre ei. Se întoarce în viață pe un drum pe care nu-l mai știe. Un drum pe care-l face singură, mai singură chiar decât atunci când se dăruise morții și când ultima vorbă spusă — rugă și rămas bun — a fost numele lui.

Voinea stă cuminte pe scaunul dela fereastră cu mâinile pe genunchi. Nu și mai în ochii dela florile de noptieră și se simte obligat să rupă tăcerea:

— De câteori viu, domnișoare Mișu, nu mai mă satur privindu-vă florile. Admir destinul lor catifelat și totdeauna alături de noi, ori eleganța cu care cele proaspete sacrificate stăpânesc povârnișul de petale fanate din jur?

Se opri surprins de această îndemănare de a vorbi care nu era a lui. Apoi nu era de loc elegant din parte-i să provoace o conversație și să stăruiască asupra unor flori, pe care le trimisese tot el. Cea mai nevinovată aluzie la așezatul florilor în vază era un compliment nepotrivit.

Țintuit în pat, cu piciorul strâns în curele, fără o mână, grija aceasta de flori o datora și ea mâinilor sănătoase ale îngrijitoareii.

Și ce poate fi mai dureros pentru o femeie de cât să nu-și poată desface ea singură buchetul primit și să-i respire florile lujer lângă lujer, petală lângă petală.

La drept vorbind, gândi Voinea hotărât să-și micșoreze vina, nu admira nimic. Hotărât. Căutase și acum ca și alte dăți în toată liniștea de aici, un cât de mic amănunt care să-i năruie ori să-i întărească speranța.

Ceiace l-a frământat pe el, de când a luat drumul către patul de suferință al

domnișoarei Mișu, a doua zi după întâmplare (așa ține el să-i spună) și până astăzi, este marea întrebare dacă el Anton Voinea este singurul îngăduit de soartă să intre în această rezervă de spital. Cât ar fi de fericit! Nu ar mai avea de ce să se teamă!

Alte flori decât cele aduse de el, o cutie cu bomboane, altă colonie decât aceia care l-a pătruns moleșitor până în adâncul sufletului și cu care s'a obișnuit i-ar vorbi mult de tot, cu o zi mai de vreme.

Se ridică, își apropie scaunul de pat la o distanță cuvințioasă și se așază din nou precum gata să înăbușe cel mai mic sgomot.

Bolnava tresări și-i urmări mișcările, rece.

De aci încolo se deschise între cei doi, ca în fiecare zi, un abis al tăcerii, din care sufltele lor nici nu îndrăznesc să se mai ridice: atât de netede sunt stâncile.

Acum clipele însemnau picături de cloroform turnate tot mai stăruitor pe masca bolnavei și a lui Anton Voinea.

Câte-o întrebare fadă ca bucătăria de spital și răspunsul bolnavei chinuit mai mult decât vorbit, punctate de pauze solemne.

Spre seară, odată cu apropierea vizitei doctorilor, începură să răsune pe coridoarele spitalului pașii speriați ai subchirurgului, ai supraveghetoarei și ai oamenilor de serviciu, arătări gălăgioase îmbrăcate în alb și fiecare ușă deschisă gemu ca un bisturiu apăsător adânc în carnea obosită a zilei.

Fără nici o convingere ospetetele se ridică.

Se apropie de pat, căută prin cutele cuverturii mâna dreaptă a bolnavei, o sărută cu devoțiune și fără să spună ceva, azi ca și ieri, trase ușa cu grija cu care ar fi sigilat-o.

Zilnic el lăsa aici în rezerva spitalului o viață nouă țesută cu discrețiunea și pasiunea de artist a păianjenului, viață pe care avea pretenția să o regăsească în după amiaza următoare intactă.

Mîntea lui refuza să admită prezența altcuiva în camera bolnavei.

Peste toată viața aceasta nouă risipită între patru ziduri ale rezervei el se ridică încetul cu încetul ca un stăpân.

Își auzi propriii lui pași pe cimentul coridorului și totuși i se păru că nu deslipit real din fața rezervei, ci avar, rămăsese acolo să fixeze în cuie ușa pentru ca nimeni altul de cât el să nu mai poată intra ori ieși.

Aproape de ieșire dete piept în piept cu medicul șef al spitalului.

Se retrase un pas intimidat.

— Ce-ți face pacienta, domnule Anton? îl opri doctorul bătându-l pe umăr, protector și cu aerul de a-l întoarce din vis.

— Iertați-mă, că nu v'am observat din timp, se scuza Voinea. Lumina de pe sală e prea tare...

Și după o pauză, cașicum revenise la realitate:

— Pacienta? Domnișoara Mișu? Ce Dumnezeu? E doar pacienta d-vs!...

— A mea? Da, încă vre-o două trei zile până când îi scoatem pansamentul dela mână și îi deslegăm piciorușul... Pe urmă e tot a dumitale, maestre...

Asigurarea aceasta pe care i-o da doctorul, că pe urmă va fi a lui, îl incurca. Răspunde mușete cu vădite semne de negație fără să știe dacă refuza perspectiva în sine sau o făcea dintr'o contrazicere revoltată împotriva celor ce văd mai mult decât el.

Doctorul pricepu și continuă să-și frînănte mâinile în buzunarul respectabil al halatului. Nu căuta realitatea în fundul săculețului alb și imaculat. I se raportase din timp de către subalterii de vizitele tot mai stăruitoare ale lui Anton Voinea în spital. Pe doctor îl contraria însă încăpățănarea cu care acesta nega întotdeauna.

De aceia, prinzându-i mâna și strângându-i-o cu multe sensuri, nu se putu stăpâni și îi aruncă peste umăr:

— Lasă, că vă știm noi pe Dumneavoastră artiștii!... Abia o aștept să iasă de aici, pentru a o interna în atelierul dumitale... O „Venus din Millo” după realitate... succes... ziarele... celebritatea...

În atitudinea doctorului era și multă răutate. Ultimele lui cuvinte se pierdură în lungul coridorului vătuit cu gemete.

Anton scăpă din mână ivărul ușii dela ieșire, un ivăr masiv de bronz și coridoarele, în urma lui, se descărcară ca un cer înnoțat.

— Toți mă învinuesc pe nedrept, gândi el. Nu numai doctorul Rădulescu, toți doctorii, toate moașele de aici din spital și din oraș și poate și familia ei! Dece nu? D-na Achim i-e sora și totuși nimeni n'a văzut-o intrând în rezerva în care soră-sa se chinuia. La fel inginerul, coramul ei. Și nici unul nu are dreptate...

Îeșise pe poartă. Făcu un pas, doi în plin trotuar. Privi în susul și în josul Căii Domnești ca un pacient nehotărît, proaspăt eliberat și se lăsa chemat de cartierul mărginaș al Susenilor.

— Și totuși, gândi el mai departe, astăzi sunt sigur că am văzut pe noptiera ei într'o ramă rotundă și migronă un portret. Al cui să fi fost? Câteva petale de trandafiri revărsate schițau portretului bucle de perucă. Ași fi putut să mă apropii și să-l privesc fără nici o teamă. Mă hotărîsem. Mi-am reamintit acest lucru de câteva ori și totuși n'am reușit s'o fac... Dece?... Am fost laș cu mine însumi și am ocolit adevărul sau am ținut să apar în fața ei drept un cavalier îngăduitor din alte vremuri... Poate... acest poate stupid trebuia să apară și aici...

Intr'un oraș al singurătăților, cu ruine transparente ca niște decoruri de teatru iluminate din interior, cu trotuare înguste și desfundate, cu oameni ce se numără pe degete, aceste convorbiri interioare sunt atât de firești...

Voinea se mai găsea și în situația excepțională că viața în ultima vreme îi pusese foc, rând pe rând, atâtor conace avute și boerești de iluzii.

Acum, în panică, el căuta să-și salveze această ultimă licărire de comoară, de care nu era sigur dacă i se cuvine și dintre vâlțăvălele căreia aștepta să o ridice pe domnișoara Mișu tot așa cum se încumetase să o facă atunci când a văzut-o aruncată de sub roatele locomotivei...

Mănat de frământări, singur, Anton Voinea a colindat pe străzi până târziu. A trecut prin centru ca o arătare. S'a întors prin grădina publică și a ieșit prin curtea bisericii Lemnului.

Câinii l-au întors prin săpăturile unui bulevard proiectat. Ajuns la capătul lui, Voinea se găsea în fața gării:

O gară de provincie moartă peste ora de plecare a ultimului tren.

Ghișeele erau închise și nici un hamal pe peron. În restaurantul slab luminat, patronul aplecat peste tejgheta

urmărea un băețas ghemuit pe dușumele cu o cârpă și-o perie. La biuroul de mișcare, cu capul pe mâini, un funcționar își începea noaptea mare.

Vagoanele se 'nveliseră cu păтури de întunerice și trândăveau.

Voinea merse până la marginea peronului. Aci se opri. Era în căutarea lui ceva de magie mai de grabă decât o recunoaștere sprijinită pe realitate.

Resimțea locul unde s'a petrecut accidentul și vibra cum fac nuelile căutătorilor de isvoare.

Se opri deci acolo unde crezu că o ridicase pe domnișoara Mișu.

De atâtea rechemări scena reală petrecută sub ochii lui se deformase. Lucrurile și viața de atunci își pierduseră proporțiile. Locomotiva din mîntea lui Voinea nu mai era de mult în concordanță cu realitatea. Pentru el nu era altceva decât un monstru fructul dragostei mictuitoare a focului și a muntelui de metal. Era suficientă trecerea

acestui monstru pentruca insul să-și piardă stăpânirea de sine.

Voinea era singurul care nu admitea să se vorbească despre „încercarea de sinucidere” a domnișoarei Mișu... Pentru el totul era numai un accident...

...Se găsea la câțiva pași în urma ei printre călătorii furnicați de apropierea trenului și a putut să-i rețină orice gest.

Câine credincios și neștiut, o urmăse până aici în gară la trenul de 5 acum ca și în alte dăți nu pentru a-i cunoaște drumurile, nici pentru a le încălci.

Domnișoara Mișu nu participase cu nimic la frământările și insistențele lui depuse omagial dela o depărtare quasi-planetară...

Absența ei din joc era suprema fericire a lui Voinea: îi dădea libertatea suferinței, o libertate sălbatică de pustă. Sunt amoruri ce nu se cer retribuție.

Sunt amoruri asemenea farurilor de automobil care gonesc în noaptea și caută în pulberea șoselelor urmele neliniștei trecută înainte.

Sunt fără îndoială și iubiri ce se consumă în această unică acțiune de iluminare a fantomei neconținut distanțată...

Oprit pe linie, nestingherit de nimeni, Anton Voinea continuă reconstituirea.

...Peronul era plin de lume. Din sus trecerea de nivel se apropia masiv și parcă de neoprit trenul.

Domnișoara Mișu se găsea pe marginea peronului.

Se întoarce o clipă. Printre oameni îl căuta pe el sau pe altcineva?

El, Voinea nu putea fi văzut în nici un caz, deoarece îl mistuise silueta cuprinzătoare a unui domn.

Câteva clipe și locomotiva se apropie de peron.

A țipăt cineva... Un pachet aruncat a plutit și a căzut undeva... pe aproape. Amestec de întrebări, țipete și leșinuri...

Locomotiva gemu surd, patinând.

Voinea la început dezorientat își recăpătă stăpânirea și se năpusti apoi în primele rânduri croindu-și drum cu coatele.

Între bordura peronului și roatele locomotivei Anton Voinea desluși pachetul cu mâini înfrigurate... Se aplecă să-l ridice... Era ea... domnișoara Mișu... Rochița-i albă cu volănășe era tot una de sânge...

De aci încolo nu mai știe nimic. S'a trezit a doua zi în camera de gardă a spitalului cu capul greu de eter.

Ar mai fi întârziat mult Voinea aici în albia trenurilor să retrăiască ceasul de groază, nu dintr'o dorință sadică, ci cu încrederea oarbă că în această readucere aminte regăsea momentul nefecit și nedorit care-l apropiase atât de mult de ea, dacă dinspre capătul liniilor nu și-ar fi vestit apropierea un om de serviciu, oscilându-și lanterna cu geamuri colorate în pustiul nopții...

Era ceva totuși care stăruia și aduna cu brațe lacome împotriva lui o perspectivă pe care tocmai nu o dorea...

O cunoscuse de câteva luni. O fată frumoasă venită într'un oraș de provincie pe vremea când primăvara își desfășura evantaiul alb de liliac.

O fată despre care el Voinea nu știa decât că era cumnata inginerului Achim de la Primărie și că purta un nume enervant și băețos: Mișu.

Când, în treccerile obișnuite prin centru, se arătă și familia Achim, domnișoara Mișu era întotdeauna punctul luminos al grupului. În primul rând mergeau doamna Achim cu fetița: Mirabella. În urma lor: domnișoara Mișu cu inginerul.

Doamna Achim își purta de mână fetița cu distincțiunea femeii ce știa să ofere cercului de invitați conținutul unei bomboniere.

Prin această distincțiune de a-și conduce fetița, amănuntul maternității se

estempa. Ceiace diferenția pe cele două surori nu era nici eleganța toaletelor gemene, nici profilurile atât de identice ale celor două femei — încât păreau copiate pe gam de un școlar leșez, nici undulațiile părului ce dădeau impresia unui simulacru de dezordine tinerească în fiecare suviță blondă a doamnei Achim pe când la domnișoara Mișu dezordinea era firească.

Ceiace surprinsese Voinea și se mândrea pentru aceasta ca de o descoperire extraordinară, era mersul diferit al celor două femei.

În vreme ce doamna Achim — mergând — da impresia plutirii unei galere încărcată de comori pe o mare liniștită, pe un soare mai dulce, între domnișoara Mișu și spațiu se angaja neconținut o luptă avântată suplă și reconfortantă.

Voinea n'a fost admis niciodată în intimitatea celor două femei, de aceia îi scăpa un amănunt: obrazul brumat al doamnei Achim și fața limpede a sorei sale.

Se apropia ziua în care viața domnișoarei Mișu avea să isvodească din strănsoră pansamentelelor.

Se apropia ziua în care urma să pună din nou piciorul pe malul vieții cu neîncrederea, spaîma și emoția naufragiatului adus anchilozat de o scândură...

Anton Voinea se pregătea să o primească cu fireștile bucurii ale regăsirii. Lunea mai departe din ce în ce mai neînfrănat pe această pantă a nemărginitei încrederi în sentimentele sale.

Nu reușise, de altfel nici nu avusese prilejul să-și lămurească absența familiei Achim din rezerva de spital. Era o absență care în fond îl convenea. N'a cutezat nici să se apropie mai mult de portretul de pe noptieră... Și poate e mai frumos așa — se aprobă el...

În dreapta și stânga lui svonurile rupeau iluziile cu aceeași nepăsare cu care o servitoare ignorată rupe mătăsuri pentru a șterge cu ele geamurile... Se svonea un lucru urit, absurd... De aci refuzul lui de a-l crede tot mai violent. Se spunea că doamna Achim își surprinsese sora în brațele soțului. Că între soț și soție s'au schimbat cuvinte de neiertat. Că doamna Achim își luase fetița cu plecare în Capitală.

Încercarea de sinucidere a domnișoarei Mișu se atribuia deci grozăviei realității declanșată într'o clipă la picioarele ei. Deoparte sora ei cea bună îmbrăcându-și fetița și ieșind pe ușă ca o streină, de altă parte soțul laș, nehotărît, complăcându-se în situație fără nici o reacțiune clară fie față de soție, fie față de iubită. Lipsa de abilitate a lui Achim — sub care Mișu ar fi descoperit lipsa oricărui sentiment — plecarea mută a sorei sale, rămasul bun al Mirabellei copil neștiutor, toate acestea — spunea lumea — au trimis-o spre sinucidere.

Îi rămânea un drum de făcut. Îi trebuia mult curaj și multă speranță.

Când Voinea se hotărî în ziua patra să-și lămurească echivocul și sună la poarta casei din str. Cătuneni 23 unde locuia familia Achim, a fost întâmpinat de o fetișcană limbută.

Voinea întrebă de domnul, de cucoana și răspunsurile îl biruie cu belșugul lor.

— Ehe, coana a plecat la București... că d'ăia s'a aruncat înaintea trenului domnișoara... Domnu s'a dus și el după ea. A stat până eri și a venit tot singur precum s'a dus... Acu e la Primărie...

(Urmare în pag. următoare)

SIMION STOLNICU

Versul camarad

Tot viul azi îmi pare un inviat din morți,
Iar codrului să-i pese de-un ram pierdut pe funde
de vânt, ordon și negrelor măreții de munte
să vrea s'adie cald: suntem, iubim cu toți.

Vibrează românițele, nu pentru incântare,
dar pentru-a-și dovedi că șoapta dela lună
pot să și-o repete, când glasul nu mai sună
unde-a sunat, nici mâna mai serie 'n scoarța tare.

Și dauirea apelor se va 'mpărți frățește
cu umbrele, să creadă, prin clipele de-aci,
că tot au sânge 'n falduri, sânge de voinici
și-abia, apoi, în tihnă, evoc ce mă privește:

și dansul și iubirea din vechi revelioane;
că 'ntregul meu tezaur va reinvia atunci
când semne-or da cabanelor surpate până'n lunci,
dungând zăpada lunii, skiorii cei cu toane...

Cronici germane

Exemplul lui Goethe

de ȘTEFAN BACIU

Noi nu credem că istoria se repetă și deaceia exemplele trecutului nu vor fi aproape niciodată valabile pentru prezent sau viitor. Însemnările ce vor urma, nici nu s'au vrut exemple și am fi foarte mulțumiți dacă lectorii vor desprinde din ele doar semnificația unui simbol. Și cu toată istoria nu se repetă, ea curge, purtând pe valurile ei destinele cele mai variate și mai stranie, implinind însă o altă zicală, aceea a „bielui om sub vremi“. Aici, lată nodul problemei noastre. Răsturnând premisa, vom vorbi însă despre „vremile de sub om“, adică despre un om care a știut să se situeze întotdeauna deasupra meschinilor și vulgarelor fapte ale zilei. Nu vedem în acest lucru o non-participare, ci tocmai izolarea necesară a creatorului, de această sbratere și (nu e un paradox!) participarea pe alt plan la toate aceste răsturnări. Exemplul lui Goethe.

Marea operă de artă care a fost însăși viața lui Goethe, e un fenomen care revine la câteva secole odată, dar cu atât mai luminoase vor trebui să fie afirmațiile noastre. Incontestabil că Goethe a trăit și el — ca și noi — „vremuri istorice“, pentru că, în fond, cari vremuri nu sunt „istorice“, câtă vreme se întregesc în acest mare cerc al Istoriei, izolându-se apoi în timp, ca un șir de lucruri de sine stătătoare? Însă Goethe cu toată n'a fost „omul care nu aderă la nimic“, a știut să se desprindă, să se descâlțeze, ba uneori chiar să se desintereseze de aceste tragice sbateri. Și Goethe a trăit. Iată-l de pildă în „Werther“, în care la un moment dat el se desface de tot ceea ce era marele lui amor, notând „ich beisse die Zähne übereinander, und lache über mein Elend“ (imi mușc dinții și râd de nenorocirea mea). Va putea oare să afirme cineva că Werther n'a iubit-o pe Lotte? Un alt exemplu al acestei imediate legături a artei și a sufletului lui Goethe cu tot ce este viața, este acel „Götz von Berlichingen“, operă de junete, pasionată și realistă atmosferă de „Sturm und Drang“, în care gălgăie tot ce e mai omeneș și actual. Și cu toate acestea, Goethe nu s'a amestecat în lupte, în stăruințele sbateri ale plebei, pe care cu toată o detesta, o cunoștea ca puțin alții. Sau tocmai de aceea, Goethe, ca și noi, a trăit în actualitate; prezentul său îl aducea și lui svonorile, știrile, nedumeririle și faptele — într'un cuvânt, tot ceea ce alcătuiește viața cea de fiecare zi. Goethe a fost însă un spirit clasic, egal și sigur de sine, așa că și în această direcție exemplul său e nu numai interesant, ci și concludent. Clasicismul e forma de a trăi și de a fi, lineară, în tot ceea ce gândim și realizăm; clasicismul nu cunoaște întotdeauna și ocolurile diforman-

te, nici hădud aspect al caricaturii și iată de ce Goethe detesta tot ceea ce caricatură, grimasă și șarje, la propriu și la figurat. Ne gândim noi oare — și ne dăm seama de minunata semnificație a acestui lucru? Azi caricatura a devenit, dintr'un simplu divertisment, o mare noțiune, înaintea căreia cei mai mulți dintre noi se extaziaază. Dumnezeu însă n'a făcut caricaturi, ci oameni; El n'a făcut o caricatură, ci a creat lumea. Și-acum, vine rândul acelei tiranice actualități care e ziarul, a doua pâine de toate zilele a multora dintre noi, element indispensabil pentru atâția, asemeni apei și aerului. Nu știu exact dacă în convorbirile sale cu Eckermann, sau în alt loc, Goethe a făcut mărturisirea că el n'a oțit niciodată gazete, pentru că nu le simțea nevoia. Ba chiar mai mult, el se retrăgea uneori, în vre-o bibliotecă, răsfoind vechi colecții de ziare, ca să-și dea seama dacă a pierdut ceva în ziua în care a apărut ziarul. Și a mărturisit că absolut niciodată n'a băgat de seamă că i-a lipsit ceva, sau că i-a scăpat un lucru de mare importanță, nerăsfoind zi de zi maculatură. Cine sesizează oare marea semnificație a tuturor acestor lucruri?

Mai la începutul acestor pagini, am afirmat că Goethe a trăit — și încă a trăit din plin. El bine, cum a putut trăi el, fără politică, fără sngomotele vulgului, fără ziare, fără tot ceea ce alcătuiește arsenalul de tortură al omului de azi? — mă va întreba un nedumerit, grăbit. Și eu am să-i răspund că în locul tuturor acestor mari nimicuri, Goethe a crezut în prietenie, frumusețe, dragoste și în artă. Dar vai, ce îndepărtate noțiuni: prietenie, frumusețe, dragoste, artă; azi nimeni, sau aproape nimeni nu se mai înțoaară în fața lor, nicio inimă nu bate mai tare, nicio obraz nu roșește ca și feciorulnic la acele gânduri, pentru că mântul a început să acopere suferința. Vin furtunile și mi se pare că umanitatea trebuie să-și fixeze câteva puncte în care să creadă și spre care să tindă. Om și om izolat, unu și cu unu, și apoi încă alții — iată ce este „umanitatea“, noțiunea asta care începe să devină din ce în ce mai îndepărtată și mai inaccesibilă, ca o altă Fata Morgana.

Am scris aceste gânduri, cu precizia conștientă a totalei lor inutilități, dar am făcut-o și spre a fixa un anumit punct de vedere, care s'ar putea să mai intereseze pe cineva, pe cine știe ce prieten anonim. Le-am scris însă cu un pios și grav sentiment; și iată de ce, Johann Wolfgang von Goethe, un epigon își scoate, cu smerenie, pălăria în fața ta!

Valuri de cerneală au curs pentru Goethe; și vor mai curge!

Biblioteca studiilor a comentariilor critice universale, trebuie să ofere un loc tot mai larg, cercetărilor închinat creatorului lui Faust.

Deși s'a împlinit acum câțiva ani numai un centenar dela moartea lui — Goethe a cucerit tot ce are spiritualitatea mai înaltă și a stărnit cele mai ample și roditoare debateri și probleme.

Și iarăși, deși atât de apropiat de noi, deși figură a literaturii moderne — marele poet a căpătat proporții legendare, opera și existența i se pierd în sensuri și simboluri de mit...

Goethe, într'adevăr, se situează parcă tot mai mult, dincolo de timp și spațiu, într'un fund istoric ireal, de unde rezonanțele lui fecunde și adânci, vin copleșitoare...

A rămas filă de carte, pagină de scrisoare sau manuscris, colț de viață, fragment de conversație, mărturie a vre-unui cunoscut, vers, gând sau cea mai vagă urmă de trecere goethe-ană, — care să nu fi devenit obiectul unei arzătoare și istovitoare străduinți de limpezire, interpretare și clasificare?

Fără îndoială, instrumentul care a promovat viguros aceste explicări și valorificări este Societatea „Goethe“ dela Weimar care și-a sărbătorit 50 de ani dela întemeiere și care are în fruntea ei pe cei mai de seamă specialiști ai operii marelui poet și pe cei mai străluciți profesori de literatură germană. Prin conferințele, serbările, arhiva și publicațiile ei, prin muzeul, scormonirile amănunțite și clarificările încredințate celor mai calificați învățați, Societatea „Goethe“ dela Weimar — având de altfel legături vii și fecunde cu cercetătorii de-ai vechii și în Franța, Anglia, America, Elveția, Olanda, etc. — a contribuit intens la punerea într'o cât mai bună lumină nu numai a lui Goethe, dar chiar a unei prețioase perioade de literatură și cultură germană. În Franța — mai ales după 1920, până la ultimul volum al lui Henri Lichtenberger tipărit anul acesta la *Nouvelle Revue Critique*, Goethe s'a bucurat de un belșug prodigios de monografii, comentarii și traduceri sau dări de seamă din și asupra altor cercetători streini.

Dacă pentru profunzimea și varietatea scripitoare a uriașei sale opere, ca și pentru vasterile cunoștințe și ostenele în atâtea domenii și într'o durată atât de lungă, Goethe a fost plastic denumit „Titanul dela Weimar“ — tot cu atâtea justete și ca o perfectă caracterizare a câștigat și celălalt titlu de „înțeleptul dela Weimar“, din cauza splendidului spectacol pe care îl oferă viața sa.

Căci hotărât, minunată și covârșitoare operă de prelungi ecouri — rămâne însăși viața lui Goethe.

Barrès, într'un „Cae“ al său, chiar pretinde cu puțină exagerație:

„Il vaut à nos yeux par l'excellence de sa discipline, de sa méthode de vie... Son oeuvre est secondaire“.

Despre această viață vom vorbi în aceste rânduri. Dacă prin vasterile ramificații în atâtea planuri de activitate ca și prin conturul lui de proporții imense, Goethe este poate ultima mare figură de măsura omului Renașterii, de amploarea unui Michel Angelo sau Da Vinci — prin viață, prin viața așa cum și-a sculptat-o, este un înțelept și un artist.

Fiindcă această viață concretizează un formidabil exemplu de stăruitoare aplicație, de voluntarism de o rară tărie, de permanentă și încordată luptă pentru izbândă luminii, a creației și a ordinii olimpiane. De aci și nevoia lui Goethe de infuzare a marilor realități spirituale elenice și contactul din plin, de cristalizare, cu liniile vestigiilor latine din Italia romană...

De aceia o carte apărută acum câțiva ani în Franța, în cortegiul acela închinat poetului — de care pomeneam — formează o reală seducție și o călăuză de capital interes, în descifrarea și adâncina înțelegere a acestei vieți. Este vorba de volumul lui Robert D'Harcourt: *Goethe et l'art de vivre* (în editura Payot, Paris).

Un artist al vieții

de Prof. T. PAUNESCU-ULMU

Tot ce lămurește, subliniază și dovedește câtă finețe și metodă, câtă ascuțită luciditate și infinită răbdare, tenacitate și voință a cheltuit Goethe ca să-și făurească o personalitate și o viață unică, — este prezentat în această carte, cu magistrală siguranță și documentare, cu frumoasă obiectivitate și perfectă măsură critică, egale de o formă și o ținută care sânt mai mult decât remarcabile.

Cei aproape 84 de ani ai „înțeleptului dela Weimar“, ne apar astfel ca o construcție minuțioasă și totuși uriașă în proporțiile și soliditatea ei granitice; minuțioasă prin încordarea și truda de fiecare clipă și de neconținut control și uriașă prin ansamblul de o armonie antică și de o diversitate și adâncime uluitoare.

O viață ciclică în experiențele și întinderea ei, în sbaterile în atâtea câmpuri de muncă și încercări — administrație, poezie, teatru, desen, științe naturale, geologie, teorii ale culorilor, investigații medicale ca acelea asupra maxilarului inferior, mineralogie, cugetare, politică, călătorii, amor, etc.) — o viață prodigioasă în rezultatele acestei sbateri dar și în permanența și aspra perseverență cu care se urmărea înfrângerea forțelor haotice și inferoare, a fermeților de dezagregare și perversitate; și totodată, promovarea și proclamarea victorioasă a tuturor factorilor clocotind de sănătate, lumină și ordine, de fecundă și înseninată afirmare optimă!

O viață sinonimă cu o operă de artă. Goethe a luptat cu demonul operii — a luptat însă mai ales cu demonul vieții. Numai un necunosător sau o patentă superficialitate — poate să-l acuze de comodă burghezie sau de iefțină sațietate și supărătoare beatitudine de om ajuns...

Căci Goethe oferă și această privește teribilă; conștiința nelă și trează a unei structuri minate de exagerații și inclinări nesănătoase, a unui temperament slab și supus tentațiilor cele mai extreme și ruinătoare. N'a venit acasă, dela Lipsa, aproape distrus, tuberculizat — și nu s'a refăcut apoi vârnjos?

Cu un fizic fragil deci și cu un psihic pândit și sbuciumat de atâtea elemente primejdioase și demonice — (acel *daimonion* de care totdeauna poetul și-a dat seama și în ce posedă bun și în ce posedă vătămător) — Goethe ne-a dăruit printr'o supremă luptă și printr'o disciplină de fier, un exemplu bărbătesc de patetic, al unei vieți de mare sănătate și durată, de puternic echilibru și mai ales de vigoasă capacitate de creație și de rară lumină.

A pornit dela dezechilibrul și ceața lui *Werther* — ca să ajungă la strigătul de senină bucurie al lui *Faust* care în partea II-a își încheie ciclul existenței, preamărind munca printru și între oameni, senin, împăcat, purificat!

O viață din care Goethe a avut vigoarea și știința să plâsmuiască o operă de artă. O operă de artă plătită de atâtea ori scump — de aceea eroică. Un eroism nu trâmboșat și afișat — ci discret, continuu, de profunzime și epu-

izantă măcinare... Și poate tocmai de aceia — superb și de superioară calitate.

Prețuirea timpului cu tactica de a scăpa de inoportuni; o întreagă organizare de apărare a sensibilității pe care și-o știa așa de gingașă — prin exerciții tari, prin voință aplicată, alungarea sentimentalismului plat și acceptarea femeii mai ales sub forma ei senzorială și de agrement igienic, fără complicații; o sobrietate de trai care să ajute activitatea; îndelungă prudență și cuminte răbdare și așteptare — pe care le învăța și din aspectele și lecția naturii; oroarea mai ales, de graba stupidă, de efortul crispat care uriește, de sgomot vulgar și superficialitate stridentă, ca și desgustul în fața artificialității în artă și viață sau a exagerațiilor groteschi și primare; stăpânirea de sine, sleirea unei probleme și o sete fără sațiu, de a cunoaște și a se instrui; înlăturarea sau extirparea sentimentelor negative și dezvoltarea celor constructive, cu siliția zilnică de a asista numai la spectacolele de întărire și înfrumusețare; războiul crâncen contra boalei și contra concepțului hidos al morții; minunea conversațiilor care de fapt erau un prilej de monologare doar pentru Goethe; atenția și venicia introspecție pentru a face ordine și pentru șlefuirea tot mai realizată, și a personalității și a operii sale; participarea la ospățul vieții prin fina prețuire a unei distracții, călătorii, a unei mese de gust, a unui vin generos și în special a unei prietenii; și mai ales, neobosită și mereu crescândă curcure a unei vaste opere și semnificații, — iată atâtea din tehnica și marea artă folosite bogat și miraculos de Goethe și înfățișate viu de Robert D'Harcourt. Prin ele Goethe a întrupat splendidul exemplar de umanitate și creație care a fost — sinteză imensă și reprezentativă a tot ce viața și spiritul au mai variat, mai nuanțat și mai adânc.

Pline de sugestie, încheiem cu câteva rânduri din prefața autorului, redată în românește: „Ni s'a părut că nici unei epoci nu i-ar fi poate mai direct destinată, învățământul care se degajă spontan din spectacolul vieții lui Goethe, că nici un timp mai mult decât al nostru n'avea nevoie de lecția de echilibru și seninătate care reiese din această viață. Ne-am făcut un merit din îmbrâncire și un titlu din febră. Viteza ne dă iluzia forții. Goethe nu separa niciodată încetarea de plină-zite risipiri, Goethe lauda binefacerile concentrației. Noi forțăm ritmul vieții, Goethe a așezat în vârful dogmei sale de valori, răbdarea. A fost, adesea, numit în Germania: der Lebens-Künstler, ceiece vrea să zică literal: artist în arta de a trăi. Și într'adevăr, exact ca o știință, ca o artă încet, câteodată dureros câștigată, cel mai mare din Germanii și unul din cele mai înalte genii din toate timpurile — a conceput existența“.

Ce zicem noi, grăbiții și teribili inoitori ai actualelor realități?

Cronica plastică

de PAUL MIRACOVICI

EXPOZIȚIA DUDU ALEXANDRESCU
SALA OFICIULUI NAȚIONAL DE
TURISM (STR. WILSON 8)

Imi exprim teama, cu prielul primei expoziții de interes turistic deschisă sub patronajul Oficiului Național de Turism, că o expoziție cu o „temă“ dată și mai ales turistică comportă riscuri mari pentru artist căci, pe lângă avantajii el are două dușmani din cei mai primejdioși: pitorescul excesiv și înfrumusețarea, idealizarea de care e ispitit artistul de ideea că acele locuri ce le reprezintă trebuie să placă. Apoi, anecdoticul, „documentarul“ cum i se spune acum sunt iarăși lucruri cari pot influența un artist care nu e destul de călit de experiență, care nu e destul de stăpân pe sine. Din fericire, conducătorii Propagandei noastre au știut până acum să aleagă admirabil artiști ai căror opere le-au patronat. Mai ales de data aceasta inspirația a fost excelentă; d-na Dudu Alexandrescu, cu un rar bun simț și talent a știut să ocolească ingratitudinea unor astfel de teme nefăcând nicio concesie pitorescului în sine. Am regăsit-o, în uleiurile d-sale,

aceeaș artistă serioasă preocupată de problemele picturii, aceeaș tenacitate bărbătească în fața dificultăților meseriei. Fantezia e mai variată în tablourile prezente. D-sa tinde din ce în ce mai mult spre transpunere, spre aceea puțină de a se sugera, nu a reproduce, fără de care nu e artă valabilă. În lucrările unde a trebuit să fie mai precisă în detalii, mai documentară ca în aquarelele reprezentând țărani și țărănci în costume naționale caracteristice, d-na Alexandrescu le-a colorat cu un rar simț al armoniei. Minunatele noastre costume au fost prilej pentru d-sa de a face aproape treizeci de aquarele, una mai frumoasă decât cealaltă. Aceste lucrări ar putea fi utilizate de către Oficiul Național de Turism editând un album sau cărți postale. Bine reproduce, îngrijit prezentate, ar fi un foarte nimerit mijloc de a difuza frumusețea costumelor noastre.

D-na Dudu Alexandrescu expune și un număr important de desene. Dintre ele, preferăm tot peisajele cari ca și uleiurile exprimă mai limpede temperamentul și mijloacele d-sale.

Cronica ideilor

Imperativul care „este“

de MIRCEA MATEESCU

Ce justifică necesitatea binelui? De unde vine valoarea legii morale? Dacă trebuie să facem binele? Chevalier aduce încăodată în discuție aceste întrebări, intervenind cu o interpretare oarecum etimologică a normei etice. El se referă la gerundivul latin intrabușinat pentru a exprima pe *trebuie* și care azi ascunde la origina sensului acordat de Romani pe *sum*, adică verbul a fi. Faimoasa poruncă „delenda Carthago“ nu poate fi tradusă în altfel decât: Cartagina trebuie să nu mai fie, ceiace demonstrează evident că imperativul apare strâns legat de noțiunea de existență, de ființare, de existare. Tot astfel dacă încercăm să exprimăm în latinește experiențele atât de uzuale: „acest lucru se face“ ori „nu se face“, prezența lui a fi este de neînălțur: *quid faciendum sit...*

Chevalier vede aci încă un argument în sprijinul afirmației că imperativul moral apare omului primitiv drept o existență de sine stătătoare, drept ceva care este indife-

rent de condiția omului, indiferent de realitatea socială, sau mai precis: mai înainte și pe deasupra existenței acestora. Legea morală capătă sens imperativ numai întrucât se valorifică prin faptul existenței ei, ca fapt neatacabil sau raportul perfecțiunii intrinsec. „Trebuie“ este un evident și o consecință a lui „este“. Un lucru trebuie făcut, norma etică trebuie satisfăcută nu pentru motivele de ordin logic ori sociologic pe care le-am aflat sub pana atator autori moderni — dar pentru că imperativul este reclamat de valoarea existențială a legii morale. Cu alte cuvinte, inversând raportul funcțional al termenilor, urmează să spunem că facem binele nu pentru că trebuie, simplu și nemotivat, dar trebuie să îndeplinim conduita morală pentru că binele este, originar și în sine. Un fapt nu este bun pentru că trebuie dar trebuie devine o exigență și o realitate socială pentru că binele este în mod primordial și fundamental. Obiectivitatea, universa-

litate, impersonalitatea normei morale — Chevalier crede că nu este străină de postularea binelui drept o existență superioară conștiinței umane și societății — și pe care o recunoaștem, din punctul de vedere etimologic, în forma impersonală a gerundivului latin. Când afirmăm că un lucru „se face“ ori „nu se face“, acel se impersonal, evocă forța superioară și existența în sine a idealului etic, astfel înscris și astfel constituit în firea lui absolută, încât se impune, pe deasupra oricărei activități a conștiinței noastre, drept normă imperativă. Un lucru care „nu se face“ trebuie considerat ca unul care nu există, unul care nu este pentru că ar fi, simpla lui existență l-ar impune drept valoare etică. De unde concluzia lui Chevalier că „toate aceste forme impersonale exprimă ideea fundamentală că îndatorirea înscrisă în existență, nu depinde de noi“).

Că ideea de bine se realizează într'un fel sau într'altul în mediul societății, nimic mai adevărat. Că societatea ne poate face mai buni sau mai răi decât suntem în mod inițial, este iarăși cât se poate de exact. Însă ce legătură ori raport genetic există între binele însuși și matca socială? Dece să spunem că binele naște din „imperativul“ so-

Miorița

Păstori povestesc că te-au văzut pe munte
Și te-au privit în ochi, adâncii ochi ca zarea.
Purtași o dademă pe luminoașă frunte
Și te așteaptă toți, dorindu-ți mult chemarea.

Pe urma lor, pe plaiuri, te-am căutat, stăpână.
Curat în gând mărito, spre tine mă îndrept
Să-mi dai spre sărutare atât de a-ba-ți mână,
Cu gura ta cea rece să mă săruți pe piept.

Crăiasă și mireasă a lumii și a mea,
Minunăție tristă, o mândră n'tunecare,
La cununia noastră va săngera o stea,
Va conteni atunci prelunga așteptare.

MIRCEA BARBULESCU

tal care constituie pura esență a moralei nu este o creațiune a societății“ — scrie Chevalier: „Aș spune chiar că nu are nimic a face cu ea“! Berdiaeff observă pe de altă parte nu fără dreptate într'o lucrare a sa asupra „destinului omenesc“ — că etica determinată de elementul social este întotdeauna o etică a forței, chiar dacă năzuiește la idei liberale**). Or, dacă forța și constrângerea socială organizează binele pe potriva exigențelor temporaneității, nu avem nici un motiv să credem că aceiași factori produc norma etică în chipul ei firesc. Acel chip fi-resc, fără raport direct cu socialul, acela care având să fie în mod fundamental, numai sub condițiunea impurității devine dependent de *trebuie*.

Însă asupra modului cum se realizează îndatorirea morală în mediul social, va trebui să revenim, încercând să exploatăm teoretic următorul paradox: din punctul de vedere social realizarea și nerealizarea binelui, sunt operațiuni echivalente ca valoare existențială. Din același punct de vedere, realizarea și idealizarea înseamnă același lucru, toate aceste pseudo-noțiuni având a fi opuse aceluia de realitate și idealitate.

*) „Cadences“ — p. 276.

**) v. De la Destination de l'Homme“ p. 231.

CEI DOI PRIETENI

de ANIȘOARA ODEANU

Când Nichita Olensky binevoi însărit să se scoale din pat, ceasul începu, tocmai în clipa aceea să sune cele douăsprezece bătaie ale amiezii. „Azi, chiar azi, imediat ce voi fi îmbrăcat, am să-i spun Katiușei să-mi mute în holl, hotări Nichita trăgându-și cu neobișnuită violență ghetetele cu elastic. În părți. „În locul măsuții cu statueta lui Petru cel Mare, lângă dulapul cu bibelouri; dacă ai bunăvoință trebuie să găsești și loc”, raționă Nichita cu înțelepciune, gândindu-se că de mai multe ori, când îi spusese mamei sale că nu mai ține în cameră ceasul acela mare care bate cum bat clopotele la biserică, aceasta îi ripostă că n-aveau loc în altă parte.

Casa era mare și supracărcată cu mobilă veche, de stiluri amestecate dar toată de preț, ceea ce dovedea că familia Olensky se bucura de mai multe generații de o bună stare materială.

Acest lucru, poate explica multe. Poate explica și faptul că Nichita, domnișorul Nichita, care treceuse de vreo treizeci de primăveri, se scula mai în fiecare zi pe la amiază, ceea ce însemna că nici o slujbă nu-l grăbea să deschidă ochii cu noaptea în cap (ca pe Fedor Dworcew care avea „Marile Magazine Generale cu lenjerie fină de damă” din centrul orașului). Mai explică pe de altă parte și supărarea lui Nichita pe inofensivul ceas, de doi metri și jumătate înălțime, pe un me-

tru lățime, proporții desigur neobișnuite, dar care în afară de locul pe care îl ocupa în spațiu și bătaiele foarte muzicale, ca acordurile de orgă, nu-și mai vestea în nici un fel prezența.

Suntem însă pe punctul de a face o mare și neiertată greșală, dacă ne vom grăbi să dăm din cap „Ah, da, înțeleg, Nichita asta e un băiat de bani gata, cheflui și nesimțitor, nimic interesant”. Am vedea atunci că e iarăși de discutat dacă e bine ca lumea să-și vâre prea adânc și des nasurile în „viața marilor artiști” — fără să riște să-i înțelegă greșit și să nu le mai poată gusta, după aceea, opera cu destulă sfințenie.

Fiindcă Nichita Olensky era un foarte mare poet. Mai mult decât un poet, un om cult, rafinat, suprasensibil, un ins cum sunt puțini în lumea asta materialistă preocupată mai mult de lucruri ca „Marile Magazine Generale cu lenjerie fină de damă” decât de volumele de versuri ce stau sfioase în vitrinele librarilor.

Bine, bine, dacă e așa, ne vom spune iar, dar de ce să se supere un mare poet pe un ceas care bate fiindcă asta e rostul lui în lume?

Atunci vom vedea că Nichita Olensky s'a supărat pe ceas pentru că... aici începe o poveste foarte lungă și incurcată :

Un ins, când are foarte multe lucruri de făcut, unul care, în sfârșit, face parte, ca Fedor Dworcew, dintre cei care spun : „O, viața asta, viața asta ! Toată ziua muncă și iar muncă, să câștigi și tu un ban ca să ai unde-ți întinde oasele și cu ce să-ți umpli stomacul... Toată tinerețea se duce dracului, și când ieși și tu la pensie, ești cu un picior în groapă, mai fă ceva dacă poți...”; „viața asta” a unui asemenea om, se compune din preocupări foarte precise. Azi dimineață, de exemplu merge la birou pe trotoarul drept fiindcă acolo s'a svântat apa din ploaia de peste noapte, celălalt trotoar e în umbră și galoșii rupți. Să mai dai bani și pe galoși, când n'ai destui nici pentru o țigară mai bună, și când mai ai și numărul 46 la picior și trebuie să-i comanzi direct dela fabrică. „Luale-ar dracu de picioare, atâta risipă la un om sărac : un metru adunate laolaltă”. Sau : „Iar mi s'a stricat ceasul, deși e garantat pe un an, să n'ai tu un ban să-ți iei un ceas mai bun, nu chiar unul elvețian ca al șefului, dar oricum !”

Pe lângă acești inși, mărginiți și nespus de plicticoși, cu preocupările lor mărunte, mai sunt în schimb — altfel, zău, de ce ar mai exista lumea asta ?! — și alții pe care Dumnezeu i-a făcut din altă stofă. Aceștia au timpul să se gândească numai la lucruri foarte înalte, ca de exemplu la viața în general și însemnătatea ei în Cosmos, la moarte în general și însemnătatea ei în Cosmos, ș. a. m. d. Trotoarul ud de pe partea stângă și cel uscat și luminat de soare de pe cealaltă parte, vor fi pentru ei prilej de înalte meditații asupra sensului luminii și al umbrelor, zilelor și nopții, magiei albe a soarelui și magiei negre a lunii. Cât despre ceas... o, timpul, timpul nu contează decât pentru micii funcționari și pentru școlarii jechoși cărora le e lene să se spele dimineața : „Să te speli în fiecare zi, ce pacoste, când tot te murdărești. Sigur că e greu să fii la timp în clasă când îți pierzi timpul cu tot felul de fleacuri născocite de părinți”. Când ești, în schimb, poet ca Nichita Olensky, obișnuit să privești viața ca un vis între două nesfârșiri de moarte, ce sens mai poate avea un ceas care fărâmițează timpul în modul cel mai meschin, și-l dă cu picătura ca să nu te înspăimânti prea rău. Dacă n'ar fi cele douăsprezece ore ale zilei și cele douăsprezece ore ale întunecului, fiecare cu minutele și secundele ei, s'ar duce dracului și biroul și școala, — ne-am trezi nas în nas cu infinitul, cu miile lui de vieți și miile lui de morți și cu toate cele de nepătruns,

din el. E să-ți iei lumea în cap, nu altceva ! Pe Nichita, însă, toate aceste lucruri nu-l mai îngrozeau de multă vreme. În el, toate acestea erau așezate la rând, ca borcanele în bucătărie, și din ele, cu mereu alte rețete, își combina faimoasele poezii atât de apreciate de toată lumea.

Un ceas în odaia unui om care învățase timpul infinitului, nu putea să fie, deci, decât o adevărată pacoste.

Multe, de altfel, îl enervau pe Nichita Olensky. Și casa aceea plină de mobilă, mobilă care prin vechimea ei avusese ocazia să strângă mirosul a zeci de vieți intamplate lângă ea; apoi fotografiile de familie, cu Marusia cea care a murit tânără și era frumoasă ca un inger, cu tanti Olga cea care avea mania monogramelor și toată viața ei cercetase arhivele să-și descopere un titlu de noblețe neștiut, ca să poată adăoga și coronița atât de necesară unei monograme, cu unchiul Tom care credea în ghicitoare și lucrul acestuia îi mâncase capul. Multă vreme se făcuse zarvă în jurul plecării lui, într'o primăvară, anul 1851, când, își întinse pânzele corăbiei pe Marea Neagră și de acolo trecuse în Mediterană, în drum spre Mările de Sud unde i se prezise că va descoperi un nou continent. Dela Constantinopol nu s'a mai auzit nimic de el, niciodată. Și câte alte vieți strănse în casa cu mobilă multă și fotografiile multe.

Oameni care au putrezit de mult, cu visurile lor oricât de mari ar fi fost, ca și când nici n'ar fi trecut prin lumea asta. Ce ușor moare un om, ce ușor se duce cu tot ce a gândit, nu conținea Nichita să-și spună, filozofic. Mai zilele trecute se prăbușise o casă cu un etaj, în timpul nopții, din cauze necunoscute — îngropând sub ea toți locatarii. Pentru o singură casă care n'a mai vrut să

stea în picioare, au murit șaptesprezece oameni. Șaptesprezece oameni care, dacă ar fi avut timp să gândească și le-ar fi dat prin minte să scrie ce gândesc, ar fi putut scrie împreună o sută șaptezeci de cărți din cele mai diverse. Fiecare carte ar fi putut deschide sute de drumuri, ar fi putut fixa pentru totdeauna momente unice din vremea trecătoare (o, câte nu se pierd !) ...ar fi putut provoca zeci de sinucideri sau revelații care pecetluiesc o viață. O, câte nu poate face un om ! Bogat pradă își mai ia moartea mereu. Nu numai moartea din urmă, ci chiar moartea din fiecare zi. Aici e tot tragicul destinului nostru, asta era de multă vreme părerea lui Nichita Olensky. Viața aici nu lasă, de cele mai multe ori, altceva decât fotografii pe care vremea le șterge și oase care putrezesc și ele. Moartea, în schimb, ia tot ce e mai bun. Rar un om poate da ceva în viață. Cei mai mulți pleacă dincolo luându-și tot capitalul cu ei. Moartea înghite tot „ce ar fi putut să fie”. Acest „ce ar fi putut să fie” e mai greu descoperi decât ar părea la prima vedere.

Cu astfel de gânduri, pe care nimeni nu-l împiedica pe Nichita să le aibe, poeticul domn ajunsesse la ceva ce lui i se părea o culme. Pe culmea asta sta de mai mulți ani și scria versuri, versuri în care, în nenumărate forme, cânta „frumusețea zădărnicii”. E mai frumos să pierzi decât să câștigi, spunea el, numai bancherii câștigă. Apoi : „sunt mai frumoase lucrurile ce n'au putut fi spuse”. Din această a doua cugetare se născuse navela aceea foarte tristă — pe care un ziarist francez din Petrograd îi ceru voe s'o traducă în limba lui, dar care promisese că în preajma morții le va descoperi oamenilor „cheia înțelepciunii”, fructul unei munci de o viață întreagă. Ori, marele gânditor muri într'o iarnă, în grădina publică, pe când se plimba să mediteze într'un ger de cincizeci de grade sub zero. Inghetase fără să-și dea seama, prefăcându-se de viu într'un stalactit foarte pur. Și nu era nimeni lângă el căruia să-i spună secretul pentru descoperirea căruia muncise o viață întreagă.

Mai scrisese Nichita Olensky povestea unei fete intitulată „Logodnicul misterios”. Era vorba despre o fată foarte frumoasă, în care autorul îngrămădisise pe lângă frumusețe atâtea calități încât, în cercurile unde literatura lui era cunoscută, devenise un fel de vis al tuturor bărbatilor.

Această fată, însă, își visase un bărbat pe care nu-l întâlnise niciodată. Asta li se cam întâmplă fetelor, s'ar spune, romanele franțuzești, tineret cu fruntea în nori... Pe urmă își dau ele seama că tot mai bine să ai casa ta și cu Ilia Petrovici care sforăie noaptea dar e om serios și are cu ce să-și țină o femeie, decât cu prințul basmelor care face versuri și vine la sindrofii cu frac împrumutat dela Teatrul Național.

Ei, bine, cu domnișoara creiați și desăvârșită de Nichita Olensky, lucrurile se petreceau cu totul neprevăzut.

Nu un prînt din basm își visase domnișoara Katharina Trudinskaja, ci un om atât de real că trebuie cu adevărat să fi avut un mare ghinion ca, într'o bună zi, să nu-l fi întâlnit nas în nas, așa după un colț, când mergea dimineața după cumpărături la piață.

Logodnicul visat de domnișoara Katharina nu era nici înalt, nici svelt, nici blond... Era un pic cam îndesat, un pic cam adus dintr'un umăr, avea un nas cât toate zilele, niște ochi mici și oarecum șireți, o gură mare cu prea mulți dinți de aur... În schimb o frunte, o frunte înaltă și limpede, un păr ca de mătășă și niște mâini de stant. Și era

desigur cel mai grozav dintre toți bărbatii din lume. Nimeni nu-l întrecea în forță și agerime și totdeauna știa să spună cuvântul cel așteptat, să facă gestul cel potrivit. Și ochii lui, ochii lui de aur castaniu, știa să aibe adâncimi de-ți venea să urli.

După cum se poate vedea, chiar așa de greu de găsit n'ar fi fost omul acesta... Pe un pământ atât de încârcat de oameni, de ce n'ar exista și combinația asta ?... Se vede însă că era prea departe și nici prin cap nu-i trecea precum că undeva o fată își va pierde tinerețea din cauza lui.

Așa că frumoasa domnișoară a îmbătrânit cu timpul și a murit chiar prea devreme, de un atac de cord, venit așa din senin, cum li se întâmplă uneori unor eroi de nuvele cu care scriitorul nu mai știe ce să facă.

Nu vom sta, însă, să povestim tot ce a scris Nichita Olensky, fiindcă n'am mai isprăvi. Am vrut numai să arătăm, puțin, cam ce fel de om era (și de ce se supărase pe ceas).

Impăcat cu sine însuși, îmblânit și încălzit cu mica lui filozofie personală, Nichita, deci, ca mulți din oamenii în felul lui, nu prea avea prieteni. Lucrul acesta, ce-i drept, li se părea, unora, curios, în orașul mic în care trăia, cu o familie primitoare ca a lui; — dar poezii nu sunt ca toți oamenii ceilalți și, la urma urmei, mai bine să te faci că-i înțelegi și că îi aprobi, mai ales când sunt cunoscuți și la Petrograd, decât să-ți bați joc și să te faci de răs. Mai ales dacă ești și tu un om citit și ai mai văzut lucruri curioase prin cărți.

Ceea ce însă uimea cu adevărat și nu conținea să fie comentat, era faptul că Nichita avea totuși un prieten, un prieten cu care era văzut foarte des, și acest prieten al lui Nichita nu se potrivea, după părerea oamenilor din oraș, nici cu un om oarecare mai subțire, ca profesorul de latină, dar nici măcar cu un intelectual — un simplu conțopist, dar mi-te cu un mare poet !... Un tercheaberchea, cu patru clase liceale și acelea făcute fiecare în alt oraș că doar o merge mai bine : — Fedor Dworcew, proprietarul, directorul, însărit „totum factum”-ul dela „Marile Magazine Generale cu lenjerie de damă”.

Nici când îi vedeai pe stradă nu se potriveau : Nichita, nu frumos dar teribil de atrăgător cu tipul lui caucazian, înalt, spătos, aprig, cu ochi mongoli, tip de călăreț fără frică ce-ți aducea aminte de războinicii lui Ghinghis-Khan. Fetele se temeau de el, iar femeile nu mai știau cum să-i atragă atenția, ba că le-a căzut o batistă, ba că au alunecat pe gheață. Așa s'au femeile de când e lumea, niște animale periculoase pe care să nu dai niciodată nimic... Cât sunt fete fac pe mironositele, apoi încep să-l caute pe dracu peste tot și cu cât e mai negru cu atâta îi se pare mai bun.

Așa era Nichita, un sumbru apostol al morții, al tuturor misterelor de aici și de dincolo, în fine ceva foarte complicat...

Fedor Dworcew, în schimb, era pe lângă Nichita ca Sancho Panza pe lângă Don Quichotte. Blond, rotofei, totdeauna bine dispus, gata să rădă de orice și când trebuia și când nu trebuia; pe Fedor Dworcew, orice meserie ar fi avut, tot la teaguea și-ar fi venit să și-l închipui. E greu de altfel de spus ceva despre Fedor Dworcew decât doar că în afară de o amabilitate profesională, n'avea nimic caracteristic. Un om de rând cu adevărat,

asa cum spunea lumea, că era bun poate, dar un om în viață mai trebuie să fie și altceva, ce Dumnezeu !

Și totuși Fedor Dworcew și cu Nichita Olensky erau văzuți foarte des împreună. Secretul acestei prietenii n'a putut să-l afle nimeni însă. Nici măcar femeile care îi făceau curte lui Fedor cel foarte accesibil în speranța că se vor putea apropia de Nichita. Le răspundea : „Avem noi afacerile noastre în care voi n'aveți ce vă amesteca”. Și cu asta încheia discuția.

Să ne întoarcem acum la Nichita Olensky, în dimineața când se hotărîse să mute ceasul în holl. E în bibliotecă, plictisit, bodogănd... E plictisit și bombănește din cauza lui Fedor Dworcew, da, chiar din cauza lui Fedor Dworcew. Și-i putem urmări gândurile :

„Capul meu prost ! — Să-mi transport bibliotecă la Fedorică. Azi o carte, mâine o carte. Ce drac o mai înțelege și neisprăvitul acela din Nietzsche și Unamuno... Vina mea e că-mi încurc viața cu toți mărginiții și uit câteodată, chiar, să nu-i iau în serios”.

Deci, e încă odată cazul să ne întrebăm : ce rost o fi avut prietenia dintre Nichita și Fedor ?

E cazul să ne răspundem singur — și nu vom greși — că : „niciunul”. Se întâlnesc uneori doi oameni și nu se știe de ce și rămân împreună și nu se știe de ce, apoi se despărț și iar nu se știe de ce.

Uneori din aceste lucruri încurate la întâmplare, iese însă câte o catastrofă. Și iar nu se știe de ce.

Nichita Olensky avea dealtfel motive să fie supărat pe prietenul lui întâmplător, fiindcă de ani întregi acesta îi tot căra cărți din bibliotecă și nu se mai încumetase să-i restituie nici una. „Te trezești că le-a vândut !” Ii veni deabdată în cap lui Nichita Olensky. Și gândul acest îl înspăimân-

tă atât de mult, încât într'o clipă fu până la cuier, își luă pălăria și bastonul și o sbughi afară.

Când să deschidă poarta, cineva o trăgea din afară spre el. Nichita, înouindu-și efortul o trase cu tot cu un băețandru care credea că se deschide în afară. Băețul lăsase lângă el pe caldarim un coș de rafie.

— „Am venit dela domnul Dworcew cu niște cărți și o scrisoare”.

Lui Nichita îi veni să rădă : „Ce coincidență. Să mai spui că viața nu-i ciudată”.

Erau toate cărțile lui, sau aproape toate, coșul având dimensiuni respective. Scrisoarea însă îl puse pe gânduri. Purta ca entete firma „La marile magazin General de lenjerie de damă” reprezentând o femeie strînsă într'un corset, aproape indecentă, sub această firmă însă se înșirau niște rânduri cel puțin ciudate.

— Domnul ce face ? îl întrebă Nichita pe băiat.

— Mi se pare că vrea să plece într'o călătorie, departe...

Pentru a doua oară Nichita dădu buzna afară... Fedor Dworcew, după cât se arăta în scrisoare, se pare că nu mai era în toate mințile.

Ce însemna asta :

„Trebuie să plec, să-i întâlnesc pe toți... pe Nietzsche, pe omul care a murit din dragoste, pe Don Quichotte și Sancho Panza, pe Ana Karenina (o, mizerabilul de Gorsky), o, pe toți, pe toți... Mi-e dor de ei, Nichita și după ce i-am cunoscut, eu nu mai am ce să caut aici ? !

Idiotul, idiotul ! își repetă în gând Nichita Olensky, învărtindu-și ritmic bastonul cu mâner de ațur. Idiotul, idiotul, el crede că un roman e ca un fapt divers, că eroii au trăit cu adevărat. Unde să-i întâlnească, timpului ! !

Puține epitețe fură uitate de Nichita în legătură cu Fedor Dworcew, dela el de acasă până la Marile Magazine Generale. Se opri abea când, de departe, văzu multă lume strânsă și văzul nu-l înșela, chiar la poarta casei prietenului său. Palid de neliniște, grăbi pasul. Auzi curând într'un grup „S'a împușcat azi dimineață”. Apoi era lumea care-l recunoștea și, cum trecea Nichita, tăceau toți privindu-l curios. Fu lăsat să intre.

Trecu repede prin ușile deschise, urcă treptele. În atelierul lui cu mostre de lenjerie pe pereți, Fedor Dworcew zăcea pe covor, lângă un manechin desbrăcat (ros tot și pătat de muște), din tâmplă i se prelingea o suviță de sânge. Iși trăsesese un glonte de revolver cu vreun șfert de ceas în urmă, moartea fusese instantanee, corpul nici nu se răcise complet. Pe față avea un surâs trist care îi dădea nu știu ce fel de aer ce îl făcea să nu mai semene cu sine.

Câteva zile mai târziu, pe când, cu gândul la neînțeleșul Fedor, Nichita răsfoia cărțile pe care i le împrumutase ca să vadă cam ce pasagii au putut să-i dea acestuia gustul de moarte, constată, nu fără oarecare enervare, că toate cărțile erau subliniate și măzgălite în așa hal că i-ar fi trebuit cuiva multă vreme și multă răbdare ca să le mai dea o formă cumsecade.

Câteva săptămâni încheiate îi trebuiră lui Nichita Olensky să descifreze toate comentariile. Furios la început — Nichita fu însă cuprins, din ce în ce, de o mare înduioșare. Ceea ce descoperia el acum, era fără îndoială, un document unic de aventură omească. Adevărați autori morali ai sinuciderii lui Fedor Dworcew, se vedeau acum, limpede, a fi fost înșiși scriitorii acelor cărți. Dar cine să poată prevedea că niște istorisiri pe care

Nichita Olensky le citise cu desfățare pur intelectuală, puteau fi luate de cineva ca bune și adevărate, ca însăși viața și să-l ducă pe acel cineva la o moarte adevărată ? !

Erau fără îndoială naive acele „ah !-uri și oh !-uri care se repetau atât de des, totuși, pentru ele, Fedor Dworcew nu mai exista azi și n'avea să mai existe niciodată în toată veșnicia.

Greu de limpezit până în adâncuri tot procesul petrecut în sufletul naivului Fedor Dworcew. Nichita, singurul care era în măsură să-l înțeleagă și să-l aducă la cunoștința lumii, fu el însuși cuprins de ciudate îndoeli și probleme noi — se întâmplară cu el lucruri pe care nimeni, nici el însuși, nu le-ar fi prevăzut.

Cert este că din acea epocă s'a încheiat cariera lui literară, pentru motivul că își pierdu brusc toată încrederea în sine și în tot ce crezuse până atunci.

Ultimele lui rânduri scrise au fost găsite cu douăzeci și opt de ani mai târziu, pe când, după moartea lui, i se căuta testamentul în sertarele biroului, și au fost reproduce dealtfel și în biografia lui :

„O, Doamne, învață-mă smerenia și viața adâncă a oamenilor simpli. Învață-mă să mor ca ei”. Data : 15/V/1893.

Erau aruncate pe o hârtie care în afară de rândurile acestea mai conținea trei pete de cerneală și era dealtfel atât de îngălbenită și mototolită, că erau gata s'o arunce la coș înainte de a o citi.

S'a stins o luminiță...

de GEORGE LUCANESCU

Ziua plecase oboșită să se culce pe privazul violet al zărilor. Incet, din cerul pe care începuse să se aprindă luminițe, cobora leneșă noaptea. Orașul ca o uzină nocturnă, incendiase străzile de reclame, luând un aspect de sânge.

Bob, stătea sus pe terasa unde începuse pustuirea și depăna gânduri triste, gânduri care-i făcuseră inima să sângereze și ochii să lumineze noaptea...

In față o biserică. Izolată acolo, departe de freamătul bulevardelor, înconjurată de tăceri, se ridica roșie și rugătoare spre luminițele care începușeră să scilpească de-abinelea.

Spre ea privea.

Crâcnea că se închinase la crucea din vârf, că îi cerșea ajutorul, iar ea rămăsese mută, nu i-l dăduse.

Lipsise de aci, din orașul asta mare, șase luni. Fusese în orașul lui, în orașul copilăriei, care-l chemase parcă să-l mai vadă pentru ultima oară vesel. Și îl văzuse. Văzuse toată tinerețea lui izbucnind din sufletul în care vremea și oamenii nu reușiseră să strecoare îndoiala; dimpotrivă, ultimii ani creșteră în el o încredere care făcuse pe toți ce-l cunoșteau să afirme că-i pregătit de viață, iar modul cum știuse să treacă peste încercările din urmă îl făcuse și pe el să creadă același lucru. Dar... Dragostea dărâmasse toată încrederea lui, îi sdruvinăse tenacitatea și deschisese robinetul lacrimilor... îi adusesse pustuire...

Suprema încercare, încercarea prin care Bob nu trecuse încă, îl găsisse nepregătit. Era o latură a vieții pe care nu încercase s'o pătrundă; răsese de ea. Spuse tuturor mereu că sufletul lui tânăr, e totuși prea bătrân pentru dragoste, prea călit... Prin viața lui defilaseră zeci de femei; le iubise pe toate potolit, așa cum știa el să iubească femeia. Când îl părăsise vreuna, răsese. Asta era Bob! Un entuziast, un sentimental romantic chiar, dar fără să fi cunoscut dragostea.

Se reîntorsese aci mulțumit că își revăzuse orașul natal, că mai stătuse câteva luni în el. Se decise să apuce serios plugul de coarne. Voia să muncească, să-și găsească o ocupație, să devină un mic burghez. Până acum nu fusese decis. Le încercase pe toate, descoperise că are aptitudini pentru fiecare, dar nu se decise pentru niciuna. Acum hotărîse să profite de prima ocazie.

Când se întorsese, familia decretase o săptămână de odihnă. Săptămâna de odihnă începea cu o nuntă. Sora lui, funcționară la o societate particulară,

în fața lui, în zâmbetul care îi infloresc celeilalte pe buze.

Ce a mai fost apoi nu mai știe. Își amintește doar că nunta a fost logodnă pentru sufletul lui, logodnă cu sufletul ei... Din ce a urmat a cunoscut dragostea. Și-abia atunci a înțeles Bob că o creștea de mult în sufletul lui și că o dorise. S'a aruncat în ea cu capul înainte; n'a mai văzut, n'a mai simțit nimic.

Zilele au început să se scurgă veșele și iluziile să se reverse puhoi.

De două ori fericirea a covârșit. În două zile mari. Odată când vijelia, poporul parcă m'brățișat pământul și-a doua oară în ziua când cei credincioși prăznuesc pe cei mai dragi apostoli ai Domnului...

În prima zi mergeau amândoi spre șosea. El la volan, ea alături gălăgioasă de goana lui a speriat cerul. De sus au început să curgă pietre albe și vântul să le cânte simfonii. Nu s'au oprit. Au mers înainte lipsiți unul de altul până ce liniștile au gonit vijelia. Atunci l-a sărutat...

De cealaltă dată, în ziua sfântă, Dumnezeu a cernut fericire peste ei. Atunci s'au rătăcit printre ei promisiunile și îmbrățișările s'au furisat mai des și mai puțin sfite...

Erau zori de zi de dragoste. A mai trecut o vreme. S'au acuns și îmbrățișările și promisiunile și a sosit o Duminică cu toacă de biserică în început de Iulie. Orașul se simțea mai mult ca oricând. Asfaltul transpira. În aer, plutea căldura, care-l uscasc, ca oboșala într'un trup istovit.

Bob o aștepta. Singurul răcoritor în așteptarea lui, îndulcitor de siropuri și iluzii, era dragostea. Se cuibărise în toate colțurile grădinii de cârciumă mică...

Cu o seară înainte se ivise nemulțumirea, sfârșitul fericirii.

Cetise 'n ochii ei, cărora nu le cunoștea încă culoarea, oboșala. Împrejur întrezărise, plutind, reproșuri cu nuanțe de regrete. Încercarea de lămurire se izbise de o nervozitate pornită parcă dintr'un secret pe care-l ascundea în preajma lui, pe care încercase să-l uite fără folos.

A privit-o atent și a simțit cum mișcările în suflet durera.

Soarele suise galben și cald, sus de tot, când apăruse ea. S'au plimbat, au vorbit de toate, dar de dragoste nu...

Bob n'a înțeles cu groază că între ei s'a așternut departe.

Târziu s'au despărțit. Îi plângea sufletul și ochii n'remeniseră. Atât a întregat:

era invitată de un coleg care renunțase la libertate. Cumnatul lui condiționase: merge dacă Bob îi însoțește. Acceptase. În ziua nunții trebuiau să mai întâlnească o colegă, să meargă împreună. Sora lui întârziea. Bob fu obligat să-i iasă în întâmpinare.

Fugise repede în hallul unui cinematograf, unde era fixat rendez-vous-ul. Nu așteptase mult; Lola, colega sorii lui, apăruse și-i mai prezentase o prietenă. Bob fusese nemulțumit în primul moment. Își mormăise numele și hotărîse să aștepte în hall sosirea celorlalți.

Lola, vorbărează tare, fu întreruptă de prietena ei:

— Domnul fumează?
— Da!
— Națională?
— Da...
— Poftim...

Și-i întinse un porte-țigaret, din care Bob se servise fără prea mult ceremonial și tot fără s'o privească. Fata a aprins și-un chibrit și i-l-a 'ntins. Bob a vrut să-l ia...

— Nu... Vreau eu să-ți aprind țigara, nu dumneata mie...

A privit-o.

A văzut doi ochi mari, albaștri.

A mai privit-o odată...

Ochii erau verzi.

A privit-o toată.

S'a supărat pe el. Cum putuse să regrete că a cunoscut o ființă atât de eterică?

Lola vorbea mereu, dar vorbele ei sunau ca o muzică falsă. Menuetul era

tăta așteptare — căci o așteptase să revină — nu mai putea gândi.

Stătea pe terasa lui, pe terasa care-i văzuse ultima oară împreună, trântit într'un chaise-longue care, din când în când, scotea un țipăt scurt.

Țigara, uitată între degete, scrumea.

Crucea bisericii din fața lui îl privea roșie și mută. Nu-i dădea niciun sfat, niciun ajutor.

De undeva, dintr'un aparat radiofonic ajungea până la el agonia de muzică. Acum a ajuns chiar muzică adevărată; a ajuns melodia care-i înclăștră sufletul de dragoste.

N'a mai putut! Desnădejdea s'a agățat disperată de el și l-a furat.

Cu ochii strălucind, s'a ridicat convins că tot ce are de făcut e ca s'o caute. Să-i spună tot ce s'a săpat în inima lui, să îi arate ochii seci de lacrimi, să-i ceară bucuria... Altcum nu mai vedea scopul... Nu mai vedea de ce să mai existe... Pentru el viața se rezumase 'n ea, în ochii ei, în sufletul ei.

A plecat. A plecat să coboare.

A pășit în stradă. Îl durca sufletul. Doi ochi, ca doi licurici mari, l-au prins în conul lor de lumină. A privit zăpăcit, dar n'a ncerat să fugă. A mai auzit doar un zgomot, o izbitoră care l-a doborât și strada s'a pătat culoarea cerului.

Bob nu mai exista!

Dintre roțile mașinii, care-i rupsesse firul vieții, jos pe caldarâm, zâmbea. Pacea-l înbrățișase pentru totdeauna. Imagini, visuri, dureri, fugiseră toate. Nu mai simțea. Cu ochii fiși spre crucea care totuși îi trimisese mântuirea, lăsase sufletul descătușat de toate să fugă sus, spre ceruri...

Orașul nu și-a oprit mersul. Nici oamenii. A rămas roșu și nepăsător...

Dar sus pe cer, o luminiță nu mai licărea. Căzuse fără să lase nicio urmă, fără ca celelalte să strălucească mai puțin...

...luminița lui...

București 13 Iulie 1939

Geneză

Febre cerești, ochiane cu lentile'n mister.
Măini întinse departe, vii meridiane
Expansiuni ce șerpuesc spre cer
Cu amare flori, întunecate liane;

Reflux al stelelor culcate în mări,
In prăpăstii vinele, printre meduze;
Din poveste se retrag cu rele'necantări
Purtând inedite otrăvuri pe buze.

Cum trec fără greș înghețate zone
Filtre înguste la subțioară
Fână la reci și pure cristale
Le'nșirue ingerii metanii cerești pe rază.

Pe piepturi de zăpadă limpezi coliere
— Serafi se gătesc cu surășuri neutrale;
Clare diamante cu rădăcini în durere.
Poetule, cerești febrele tale.

ION BALAN

Stânca

In dinții vremii, ploii și apei,
Ca prada fiarelor trușape,
Se zbate, teafără să scape.
Bătrână, stânca uriașe.

Cu fruntea creată, 'ncăruntată,
Infruntă orice mișel'e
Și râde 'n barbă, neclintită,
După furtună, vijelie.

Sculptată'n obeliscuri noi, se
Renoște'n dalta vremii,
Cum numai Angelo pe Moise
Îl dăruise cândva lumii.

De-a fost tot una cu zenitul
Vreodată; cum de se năcuse
Din lupta vremii cu granitul?
Nu-și spune tainele ascunse...

Și-așa, tăcută și uitată,
Lăsându-și geană peste geană,
Așteaptă vraclul s'o prefacă
In Făt-Frumos sau Cosânzeană.

SERAFIM V. PASLARU

Tinerețea, un cântec al soarelui

(nuvelă inedită)

de GEORGE MENIUC

Chiar acum sosesca ca un pirat de pe Dunăre. Trăescă dând viața. Tinereții îl dau libertatea și strălucirea să mă potopească larg, repede, tare cu toate luminile, cu tot răsul.

Sunt Fatma, și numele m'ăstinos și pe clocurea împădurit. Pescărușii sboacă circular deasupra veșmintelor mățoase de apă, fără odihnă, ca niște copii drăgălași ai văzduhului. Dur, stingherit de ceață, orizontul se acoperă de împăinenjenie nopții. Casele se pierd în nelămurit. Sunetele devin solemne, reci. Eu pășesc de-a lungul fluviului — c'un necăz timpăr șolobiu de a porni înspre o nouă escapadă. Viața îmi dă avânt. Vreau s'o cuprind toată, ca o cupă de floare deschisă la aromă și raza zilei.

— Sultana! De unde ai luat lemnele?

O fată gârbovită, cu fusta ferfeniță și picioarele goale se străduște — c'un sac de lemne. Un băiat a întâlnit-o. Dar Sultana abia de-l cude. Se oprește și se trânteste jos, mușcând dintr'o pară. Râde prosteste.

— Le-ai furat, Sultana?

— Ihi!

Oameni din Tulcea mișună cu necăz timpăr, prețutindeni, și sunt de toate categoriile și de toate rasele. Orașul arată o privelite monotonă și somnolentă.

Ca să port orașul în mine, făptura mea caută vijeliile. Vreau să fac ceva. Azi am văslit, în furtună. S'au ridicat valurile împotriva mea. Toate valurile. Toate vânturile. Le-am provocat hohotind: hai-de! Și înclăștam mâinile pe lopeți. Mă prăvăleam dintr'o parte în alta. Aproape mă răsturnam. Aproape să strig de înfiorare. Era o bucurie nespustă să întâmpin aceste energii oarbe, furioase — eu singur!

Cerul e înnoțat încă. Sufliă vântul și Dunărea ar eși din albi, — după mine, — freamătă locul și nu poate învinge limita. Stăpîni de lumină, depărtați și imobili, orizontul la distanțe regulate — s'au aprins ca la un semn. Dunărea e un drum între lumânări.

— Sultana, maică-ta e acasă?

I-am pus mâinile pe umeri și am privit-o atent în ochi. Sultana clipește des, câteva minute în șir, băique speriat și fuge.

— Ihi!

Ocolesc parcul miniatural din fața liceului de fete și hotărîtă să aflu desfășurarea unui eveniment, intru într'o hudiță noroioasă și întortocheată.

Ajung ferestre și uși închise. Ogradă pustie. Cineva, după gard, mă vestește: „Nu este nimeni acasă...” Sunt mirată. Intreb, fără să știu cu cine vorbesc: — „Dar Ilinca?”

— Ihi!

În dreapta se răscolește vântul și un teiu vâjăie cu mânie. E frig.

— A bătu-tu Boris... Ce-a mai țipat! ...Ilinca a fugit... De trei nopți nu s'a înapoiat... Hm! Boris iarăși nu se astâmpără. Să merg acum la dânsul și să-l strunesc puțin. Trăia despărțit de nevastă. Într'o zi, i-am împăcat pe amândoi. Armonia se refăcu și viața intră în făgașul ei normal. Și Boris a bătu-tu iar!

Boris stă și fumează, pe niște drugii de lemn și se gândește tăcut. Mă furieș aproape și mă ascund după un butoi mare. Cu o pietricică, îl trezesc din meditație.

— Cine-i? sare ei în sus.

Lucrătorii l-au auzit și se miră. Ce l-a găsit? Ridică punctul grozav și amenință. Dar o altă pietricică îl pocnește în piept. El scoate un muget de fiară. Nu se mai poate stăpâni. E gata să dărime și să măture totul. Ies din ascunzătoare mea și strig:

— Himalaia!

Boris e uimit. Lucrătorii izbucnesc într'o fierbere solidă de veselie.

— Vino încoace.

Boris mișcă anevoae picioarele.

— De ce-ai alungat-o pe Ilinca?

E gata să-și ceară iertare, să cadă în genuchi. Fața lui îmi strecoară un sentiment de milă. Omul acesta are ceva pe suflet.

— Opt ani de zile m'a lăsat singur... Opt ani, nu o zi... Și acum țipă la mine că se bucură de ce a făcutul... Singur. Tu, vânt al pământului, și tu ești singur... Dar alerg, ca apă, și nu-ți pasă... Eu nu mai pot

suferi singurătatea... E așa de greu să fii singur...

Am tresărit. Făptura mea devine o flavăcă. Nu-i spun nimic lui Boris. Mă depărtez în grabă.

Urc cu ușurință poteca. Sus. Pe neașteptate mă svârle vântul, mă împinge înapoi. Isbucnesc în răs puternic. Cât de mult iubesc această întâlnire cu mișcarea! De aici, se vede valea. Tolănită, imensă. Dunărea e vânăită, și zarea se topește încoloră, în ceață. Aici, pe stânci, e farul. Îl simt alături, mândră. Aici sunt stânci — și vânt. E șgomot de apă — și singurătate. Vorbele lui Boris m'au întristat. Eu trăesc adânc răsul și suferința. Urc și cobor pentru aceste ființe cu sufletul în continuă dezorientare. Da, lupt! Ca un cărmăciul la proră, apar, pentru oameni, în viață. Îi chem pe oameni la viață. Se ridică ochii lor cu greutate și plini de pământ. Ei mă văd și se bucură. Tărăsc viața după mine. Ochii tuturor se aprind. Uită țărna și vor bucuria vieții. Eu sunt personificarea disperării și a dârzeniei. Încep din nou ce s'a sfârșit c'un spasm dramatic. Încep fapte și răstorn-tol. Sunt vie! Mulțumirea mea crește acolo unde pot înfipira entuziasmul. Și totuși, în lumina hotărîrilor mele înalte, n'am aflat corespondență, tovarăș de drum. Mă întorc în mine, în adânc și mă descopăr cu spaimă. Sunt singură! Oamenii trăesc în felul lor, 'n împrejurări cu care s'au obișnuit întotdeauna. Eu lupt pentru o viață mai nouă, pentru un om mai nou. Ciudat lucru să fii singur!

Farul arde ca'n fiecare seară. Singur și rece. Viața, acolo, în vale, se sbate ca întotdeauna. Și Dunărea... Con-templu cerul și apele, pământul și viața. Le trăesc, le a-propii. Sunt aceleași, mereu aceleași. Cobor, aproape în fugă, stâncile. Neliniștea mă răvășește de-odată, îmi usucă gâtul de amarăciune. Străbat străzile în grabă. Și străzile capătă forme neînțelese. Se încruciează diametral, se împânjenesc între pleoace. Casele cu mii de ochi și mă studiază îndelung ca pe o străină. Ba parcă se pleacă între ele și șoptesc și dau din cap, mă arată și ar sări la mine, cu dușmănie. Dar iară, mă surprind într'o vitrină. Ce ridicol soi mai sunt! Îmi trece acum prin minte altă vorbă a lui Boris:

— Tu ești viață, vânt al pământului. Tu ești tinerețea, un cântec al soarelui...

TEATRUL NAȚIONAL D-L ȘI D-NA DODSWORTH, PIESĂ ÎN TREI ACTE DUPĂ S. LEWIS

Pentru a înțelege drama me-najului Dodsworth, trebuie în- cercat să pricepem, cel puțin superficial, concepția americană asupra vieții, în special cea din ultima deceniu, când evoluția precipitată a tehnicii a făcut făcut din oameni niște ființe cu totul nou.

Într-un roman voluminos Sinclair Lewis, încearcă să prindă un moment din această epocă alegându-și drept erou un american pur sânge, pornindu-l din copilărie spre a-l purta până la un impas decisiv. În lucrarea sa, totul decurge în cea mai perfectă logică. Dodsworth, care în câteva trăsături fugare la începutul romanului ni se arată a fi un tânăr de o simplitate formidabilă, ajunge grație muncii și perseverenței ce posedă, cel mai mare industriaș de automobile din Zenith (U.S.A.).

Căsătorit cu o femeie la rândul ei ambițioasă, dar cu totul în alt gen, trebuie să-și ce- deze la un moment dat dorinței cele mai vii de a merge în Euro- pa.

Iată un prolog extrem de im- portant. De fapt adevărată ac- țione romanului începe acum. La fel ca și piesa. Însă această din urmă nu are un prolog, care să explice carecumva cele ce vor urma. Nu atât important pentru acțiune, cât pentru defini- rea personajilor.

Ceace revine a spune că eroii piesei sun estompați. Nu este clar de ce poartă cum se poartă. Orice spectator poate înțelege că Fran Dodsworth este o femeie care nu vrea să îmbrățenească, Sam Dodsworth un industriaș burghez și prin de bun simț, etc., când în fond nu asta trebuie să fie deducția.

Cei doi eroi sunt doi americani, de o anumită specie. Ei fac parte din galeria de tipuri specifice, pe care Sinclair Lewis și-a ridicat-o din mijlocul con- statărilor sale.

Existența lor nu ne privește. Intrucât se poartă ca oricare dintre noi în anumite împreju- rări. Reacțiunile lor nu ne in- teresează pentru că le putem recunoaște în societatea noastră.

Aceștia sunt aceșorii care se asemănă și la noi și la ameri- canii, fiindcă suntem din aceeași rasă și născuți pe aceleași teme- lii de civilizație.

Ceace devine un punct de atracție la eroii lui Sinclair Lewis este americanismul lor. Este partea aceea puțin incom- prehensibilă pentru noi, care-i caracterizează.

Omul din cușcă

Vine primul — ia repetiții ca și la premiere. Intotdeauna poartă aceeași costum: fața fără expresie și același câșmă.

De obicei are un costum uzat și ochii obosiți.

E fără pretenții și fără talente. Nu cere niciodată nimic — v'o poate spune regizorul (poate numai cu casierul are ceva, de- l vād mereu dând târcoale zăbre- loilor, în dosul cărora fumează tacticos cerberul safte-ului) și totuși e omul dela care se cere cel mai mult. La repetiții, treacă- meargă; dar înainte de premieră, regizorul are grijă să-l prevină: — „Să nu-mi ratezi spectacolul! Bagă de seamă, în sală se aude orice vorbă pusă tare!“.

„Omul din cușcă nu obiectează niciodată.

„Vin apoi actorii. La început, cei cu roluri de câteva cuvinte: — „Domnule, (actorașul joacă, față de sufletul, „rolul principal“) să nu cumva să nu-mi dai intră- rile la timp; o să avem de furcă, apoi!“.

Și dacă omul cu față fără expresie are cușca la „Comed a“, vine, cel din urmă, Timică și, ru- gător, îl imploră: — „Nene, suflă cât de tare, fără frică, — poate — oiu auzi și eu ceva!“; dacă e la „Regina Maria“, Tony Bulandra îl obligă: — „Mon cher, dacă ești draguț, să-mi amintești rolul, din când în când!“; dacă își pe- trece prima jumătate din noapte în Sărindar, în cușca teatrului cu același nume, Iancovescu s'a- proprie de el și — prietenos și jovial, — exclamă: „Doar n'ai să faci d-ta vreo minune — ca să știu rolul!“.

„Se ridică prima cortină: cea cu reclamele. Dar nici acum, cu

3 minute înainte de începerea primului act, prietenul nostru nu-și lăsat în pace. Febril, regi- zorul îl întreabă: „Ti-ai adus ochelarii (el, sārăcut, n'o fi punctat în viața lui așa ceva), — nu cumva nu te simți bine, să-ți vie — Doamne fereste!“ — rāu în timpul spectacolului?“.

Omul din cușcă zămbește și dă din cap — nu împotă: în sus, sau jos, tot nu-și luat în seamă — și intră în nava lui. Acolo e căpitanul vasului.

Pentru el, acum începe rolul. Și are rolul principal, deși nu-și voți găsi niciodată pe afiș, — oricum s'ar numi.

Când bate gongul, i s'aprind faruri în ochi; mâinile îi capătă viață, și fața un colorit neobiș- nuit.

Actorii sunt marionete, acum. Dacă ar fi pe o corabie, omul nostru ar striga — pe pānia de comandă, — impunător: „Echi- paj, la posturile de comandă!“... „Aici face semn junelui prim. Cu cealtă mână îi taie perora- ția; se dă replica... Și dansul acesta e condus măestrut până când, obosită, cade cortina, la final...

Intāriez întotdeauna în cușcă, nu ca să-și termine țigareta și să-și schimbe haina — cum cred „ceialții“, ci ca să mai prelun- gească visul, din care l-au trezit aplauzele...

SCENA ANULUI

Ori, o plesă isbutită ar fi trebuit dela început să ne facă să înțelegem acest lucru, pe când actuala prelucrare ar putea tot atât de bine să se petreacă între doi romāni, francezi, germani, etc.

Valoarea ei este mult scăzu- tă de aci, și în detrimentul unei opere de rară angvergură.

Să nu vorbim, poate, și de o reală imposibilitate de a monta pe scenă: Sam Dodsworth, din cauza amplitudinii sale, și finețelor pe cari doar un roman spațios le poate satisface. Subiectul piesei este destul de aproape de cel al romanului. Sotul Dodsworth pleacă în Euro- pa, unde Fran, găsește puțin- ța prin banii ce aruncă în dreapta și în stānga să-și a- tragă privirile acestora. Este ceace a căutat. Incepe o viață de relații mondene, de flirturi și aventuri galante.

Sotul, Sam Dodsworth, din ce în ce mai depărtat de Fran, pe care o mai iubeste însă, după zădărnice încercări de a o re- căștiga, divorțează, pornind viața lângă o altă femeie ce- l poate înțelege.

Doa două lucruri nu rees în evi- dență din piesă. În primul rând ritmul după care a decăzut Fran. În roman, acest lucru este una dintre magistralele analize privind neșpusă iscu- sință în dovrinderea sufletului femeii, să adăogăm, puțin a- mericane. (Puțin, deoarece Fran este descendentă foarte proas- pătă din Europa).

Piesa ne prezintă doar o flin- ță pornită să-și trăiască viața, fără ca cel puțin unele mo- mente sufletăști să fie exploata- te. Suntem de acord în a cre- de că nici nu s'ar fi putut.

Al doilea, dovrinderea de că- tre Sam Dodsworth, a unei tol- vară demne de viață fără ca s'o fi căutat.

Flința doamnei Cortrith este o schițare aristocrată și fină. Sin- clair Lewis a pus în ea o mul- țime de calități fără a o face însă imaculată. Și la pus pe Dodsworth s'au cucerească fără efort, mai mult, abla poate ultimile pagini ale romanului ne dau să înțelegem că se vor reuni pentru întreaga viață.

Ceace reprezintă scena nu este nici pe departe ceace s'a creat în realitate. Și aci, suntem de acord să vedem imposibi- litatea unei mai bune realizări pentru teatru.

Dodsworth, nu este o lucrare cu posibilități scenice. Este cu totul departe de ceace un regi- zor poate să extragă. Ea își trage valoarea din anumite dialoguri în aparență, fără im- portantă, din descrierile de oame- ni, (descrierii interioare), din gradări de efecte. Scena, nici măcar în 16 tablouri nu poate da așa ceva.

În schimb interpretarea a căutat să fie cât mai frumos organizată.

D-ra Agepsina Macri, a fost cea mai bine în rolul său intru- chipând pe Fran cu multă in- teligență.

D. Ion Manolescu a fost un Dodsworth demn și aristocrat punând în sufletul burghezului erou american toată gama de sensibilități ce l'au transfigurat.

D-na Marieta Sadova a avut un rol mult prea mic. Distribu-irea sa ar fi trebuit să fie cu totul alta.

D-nii Băltăteanu, Grigoriu (a

fost cel mai american); Ulmeni, interesant.

D-nele Maria Voluntaru și Corina Constantinescu au de- ținut două roluri importante cu destulă putere. Debutul acestela din urmă a fost promițător.

Piesa aceasta poate să aibă succes cu toate criticile aduse. Deoarece, pentru gustul marelui public, aduce destul inedit și in- deajune aventuri. Și, cine știe, cine știe, are drept autor pe Sinclair Lewis, fără a fi prea grea de înțeles.

N. R. — Dint'ro inadententă a redacției, cronică aceasta ră- ținându-se, nu a putut apărea la timp în numărul trecut al revistei.

RADIO-TANASE

Ar fi poate o greșală să înce- pom cu o plângere niște rânduri cari vor conține doar elogii. Dar plāngerea noastră nu este decăt de ordin sentimental, și, nu privește părțile excelente ale revistei. Este vorba de lipsa d-lui C. Tănase. Regretul nostru — poate fi al multora, — este îndreptățit, prin dragostea ce se poarta de către public, marelui nostru revuist. Sperăm că o curānda restaburire a sănătății îl va readuce pe scenă în orice caz îl urām acest lucru.

Despre Radio-Tānase aproape n'avem ce spune. Revista tre- buie văzută, fiind pentru Bucu- reșteni un spectacol cum de mul- ți, foarte multă vreme, n'au vă- zut unul asemănător.

Plină de fast și lux, pentru privire o îmbătare de culori, cos- tume superbe, decouri alee cu gust și pricoperi, lumini variate, necontenit schimbate.

Baletonii d-lui Stomin, adevă- rate incenări de artă coreogra- fică, deia început până la sfāșit, îmbracă scena cu aparții vesnice joznoile, într'un rāu minunat.

Să spunem și cuvinte bune pen- tru muzica d-lui Dendrino. Antrenanță și fin alcătuită din prin- cipii de jazz ceva mai moderne, în special în primul act, unde sunt balele mai numeroase, te desfată, așa încăt n'iam avut nici un mo- ment neplăcuta senzație, din ne- norocire aiā; de des întānita la

revistele din ultima vreme, de pictuseala, dorința de a se schim- ba tabloul, etc. un fel de amal- gam care înseamnă că reprezen- tația nu e reușită.

Ansambul teatrului Savoy, să spunem, cred, Tānase, s'a com- portat minunat, dānd dovadă că a știut să aprecieze o realizare bună.

Mia Apostolescu, plină de via- ță, Elena Burmaz, mult mai bine decăt în Broadway Tānase, Vi- vette Popescu, Liana Mihălescu, acei simpatici T-ro Tānase. Ne- obosiții Stroie și Vasilache, Piu Mironescu, Titu Botez, Antonescu Roman, Treștan succedāndu-se necontenit în creații pline de spirit.

După toate probabilitățile, re- vista aceasta va cunoaște un su- ces formidabil și pe deplin mer- rit.

BABY-IUBEȘTE

Tānara și cocheta progenitură a Alhambrei a început să iubească. Vesnică poveste și eventual tra- gedie în care toți oamenii se pră- vālesc cu mīntea întunecată subit.

Revista este reușită din multe puncte de vedere. În primul rând neasomut mai bună decăt prima dela acest teatru. Și apoi, proba- bil că execuțiunile au avut ceva mai mult spirit de data a- ceasta. Bineînțeles Nicolade ridi- că vāhuri de rās. Nu e lipsit de spirit nici Gārdescu uneori. Nutzi Pantazi, din nou n'are un rol prea bun. Un text mai spiritual pentru talentul ce posedă n'ar s'tri- că. D. Ion Daciān cănā frumos tabloul Viena, și tot astfel d. Lungeanu, la sfāșitul revistei, are o melodie populară reușită.

Virginia Popescu are o reușită apariție în travesti.

Bineînțeles, Virginia Roma- novsky turbulentă și veșnic pre- ocupată, este o apariție plăcută pe scenă.

O plăcută impresie ne-au lāsāt Elena Suba și Coirette Cernca, dansānd cu multă grație și pric- pere.

Oeg Danovsky, simpatică orga- nizare a baletoar și mai s'mpa- tică execuție a tabloului Romeo și Julieta.

Sandu Eliad se dovedește încă odată un fin interpret decorativ.

VICTOR POPESCU

CARLTON: „O FATA CAZUTA DIN CER“

În nenutărata rânduri Ginger Rogers, secundată în această dorință de o întregă armată de producători, regizori și scenariști, a căutat să ne arate și mai cu seamă să ne convingă, că în a- fară de talentată-i pereche de picioare și de surăsul grațios, mai posedă și aptitudinile de adevărată comediantă.

Prima încercare în gen a fost și cea mai reușită. Ginger apare cu succes alături de Katherine Hepburn în „Stage door“ (Pensiu- nea artistelor), și fără să ne schi- teze un pas de dans sau să cānte vreo melodie, reușește să nu fie lāsātă în umbră de dinamica Hepburn.

Din păcate acest bun început, a fost urmat de realizări din ce în ce mai slabe, al căror șir se încheie astăzi cu „O fată căzută din cer“.

STEFAN BACIU

Teatru

Madeleinei Andronescu

Atāți eroi aci se sbuciumar ; În colțu' acesta a murit Hamlet, Raskolnikoff, fumānd o u'timă țigară. Vāzu, cu sLă, sānge pe parchet.

Dar cāte nume : Lotte, Kāthi și Natașa, Au lācrāmat iubind și blestemānd, Și Smerdiakoff (doar vocea și cămașa), Uoiese 'n fapt de seară, tremurānd.

Înēs sau Werther : farduri și grimase, Bātāi de inimă sub decoruri sumbre, Cānd reflectorul laptelui și vārsase Pe scena ce 'nnota în umbră.

Ce strāmău gest — și toate cum te furā, Ducāndu-ți pași cātre rampă. Și, salbe negre, serile trecurā ; Aplauze cad — ca fluturāi sub lampā.

STEFAN BACIU

Ecranul

„PLACEREA NEBUNILOR“

Ultimul film prezentat în pre- mieră la Aro, ne-a surprins prin noulatea personajului interpre- tat de Norma Shaerer. Eram o- bișnuiti și admirām în roluri ca „Julieta“ sau „Marie-Antoinet- te“ (acesta din urmă oprit din păcate de cenzura noastră), dar cāt de diferită de acestea este noua ei creație, atāt de minunat reușită, dar care ar fi făcut mai curānd parte din repertoriul Car- olei Lombard sau Irenei Dunne.

În Franța acest film a rulat sub titlul „La ronde des panims“, mai bine găsit chiar decăt cel a- merican, căci găsim ca fond de decor însăși viața frământată a acestor „pate“ ale scenei care oscilează mereu între triumful gloriei și adāncurile mizeriei, mānate de capriciile destinului.

Aceasta este și soarta lui Harry Van, vedetă antebelică (e vorba de cel din 1914) a Broadway-ului, care întors dela război și vrānd să-și reia vechea ocupație, este întâmpinat peste tot de același „prea tārziu“.

După ani de zile îl revedem în chip de „Chaperon“ a unei trupe de „blondies“ cu care face un turneu prin Europa.

Cālătorind prin numeroase „state mici ale cāror frontiere te împiedicā să dormi“, este nevoit să se oprescă la un hotel din munții Elveției.

Și aci își va face apariția Irē- ne, fosta acrobată de circ, pe care Van o cunoșcuse în Iubroska (consultați atlasul), devenită acum autentică rușoaică, și care va reuși de-acum înainte să ne captiveze toată atenția, lāsānd în umbră celelalte personaje și făcāndu-ne să uitām de toate lip- surile filmului, prin jocul ei atāt de viu, de fin, de sugestiv. E minunată creația Normei Shaerer în „aristocratica Irene“ ființă nāscută și făcută pentru a juca, în aceiași măsură teatru în vie- ță, ca și pe scenă, și posedānd o imaginație atāt de bogată, încāt nāscocete o lume în care începe și ea să creadă, nēmai putānd să distingă adevărul de minciună.

Ne va încānta cu deliciosul ac- cent rusesc, cu emoționantele po- vestiri despre suferințele ei în Rusia roșie, și mai cu seamă cu fina ironie cu care întâmpinā toate încercările lui Harry Van de-a-o identifica cu timida și neînsemnata acrobată din Iu- broska.

Un bombardament violent a- supra hotelului, va uni pe foștii parteneri, și Irēne făcānd planuri de viitor vede depe acum lītterele de foc anunțānd la Piedilly Cir- cusc: „Irene the Great“, assisted by Harry Van“ adoaăg acesta melancolic și resemnat.

IOANA ȘTEFAN

TURNUL MARELUI SUCCES „MEDALIONUL“

Delicioasa comedie a lui Ghe- rardo Gherardi „Medalionul“, care la București a obținut un triumfal succes, a pornit în tur- neul. În fruntea distribuției, creatorii rolurilor, marii actori : Marieta Sadova și George Cal- boreanu.

Distribuția e completată de o echipă de excelenți actori : Emil Botta, N. Motoc, Antoineta Vri- sde, Maria Anastasiu.

Iată o parte a itinerariului: Sāmbātă 20 Ianuarie: Bacău. Duminicā 21 Ian.: Focșani. Lună 22 Ian.: Pitești. Marți 23 Ian.: Rām-Vālcea. Miercuri 24 Ian.: Caracal. Joi 25 Ian.: Craiova. Vineri 26 Ian.: Tg. Jiu, etc.

Nedumeriri...

Actorii par din ce în ce mai îngrijorați de rezervele cronicii dramatice; iar publicul, în su- verana lui apreciere nu dā semne de nemulțumire...

Nu e vorba numai de publicul rafinat din capitală, ci și de spec- tatorului provincial pe care actorii îl cunosc cāt e de grijuliu cānd e vorba să-și cumpere biletul de teatru.

Succesele de casă să indice oare o scādere a încrederii publi- cului în cuvāntul autorizat și hotārilor al cronicarului? Sum- tem în apropierea unei crize de autoritate a competenței critice? Greu de rāspons...

Ne mulțumim sā constatăm însă eficacitatea casetelor publi- citare cotidiene, pe care cu mul- ță abilitate și stāruință le plā- tează serviciile de presă ale tea- trului în coloanele ziarelor.

A cui să fie vina că în corpur aceluiaș ziar și de multe ori chiar pe același paginā, ală- turl de justificările critice — semne de oameni chemați să se pronunțe asupra valorii unui spectacol — apare notița elogi- oasă și zāmbetul clișeului?

G. S.

Ni se înfāșează o întāmplare cu vag caracter social, o frāntură din veața marilor „tigrū din Wall Street“, cum sunt numiți în mod familiar și puțin ironic, magnații industriei și finanței new-york-eze.

După un astfel de spectacol, nu putem decăt să dorim o căt mai grabnică reabilitare a lui Ginger Rogers — Tam Holt, fiul lui Jack Holt (vā mai amintii de el?) își face debutul pe ecran acitāndu-se onorabil de rolul său.

ARO

„PLACEREA NEBUNILOR“

În numărăta rânduri Ginger Rogers, secundată în această dorință de o întregă armată de producători, regizori și scenariști, a căutat să ne arate și mai cu seamă să ne convingă, că în a- fară de talentată-i pereche de picioare și de surăsul grațios, mai posedă și aptitudinile de adevărată comediantă.

Prima încercare în gen a fost și cea mai reușită. Ginger apare cu succes alături de Katherine Hepburn în „Stage door“ (Pensiu- nea artistelor), și fără să ne schi- teze un pas de dans sau să cānte vreo melodie, reușește să nu fie lāsātă în umbră de dinamica Hepburn.

Din păcate acest bun început, a fost urmat de realizări din ce în ce mai slabe, al căror șir se încheie astăzi cu „O fată căzută din cer“.

Deși eșafodat pe o idee origi- nală, scenariul este lipsit de cele două calități absolut necesare pentru a retine atenția și răbdā- rea spectacolului timp de aproa- pe două ore: acțiunea sau dia- logul.

Cronica muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

FILARMONICA. Partea de program păstrată muzicii romānești, în concertul simfonic dirijat de d. Egizio Massini, a prezentat câteva aspecte rar întālnite ale muzicii noastre, dar care nu sunt lipsite nici de cuprins, nici mai cu seamă de emoție sinceră și merituos transpusă în muzică.

Este ceace reese în special din cele două balade pentru cānt și orchestră, „Grozea“ de Gh. Dima și „Sergentul“ de Caudella, interpretat cu vie și calidă vibrație expresivă și avāntată plinătate de glas de d. Șerban Tassian, unul din cei mai dotați tineri cāntāreți ai noștri.

Romantismul celor două balade, nu fără reminiscențe de atmosferă și tra- tare muzicală a elementelor, de prin marile pagini care le-a precedat nu cu prea mult epocă (nu este vorba de ci- tațiile intenționate din balada „Ser- gentul“) în literatură germană în par- ticular, unele chipuri de exprimare care astăzi ne pot părea naive sau em- fatice, private prin prisma timpului lor și cu tot ceace cuprind ca entuziasță simțire, încețează de sigur de a mai fi scrieri perimate și meriță să fie readuse și reascuțate, din vreme în vreme, pentru ceace pot comunica încă audi- torului înțelegător. Mai ales când sunt atāt de plastice și de viguros interpre- tate.

O lucrare din cele mai vechi ale d-lui Alfred Alessandrescu a dat în vileag, în cursul aceluiaș concert, gradul foarte înaintat de dezvoltare a capacității compozitorești de care se bucura acest

eminent muzician încă de pe băncile școlii. Tematică de deosebită înuță, dezvoltări pricepute și destul de larg desfășurate, armonii mănuite cu pric- eper și distincție, orchestrare de se- rios meșteșug și timpurie cunoaștere a bunelor rānduēli sonore ale simfonizā- rei unei compozitii, conlucrează la cre- area unei constante impresii favorabile asupra talentului și culturii compozito- rului debutant de atunci.

D. Egizio Massini a dirijat concertul cu animată autoritate și intense re- surse de accent și ritmare.

CONCERTUL ORCHESTREI „RA- DIO“. În seria concertelor săptămānāle ale orchestrei „Radio“, ciclul care se împletește cu real aport artistic cu acela al „Filarmonice“, a dirijat Du- minica trecută, d. Alfred Alessandrescu. D-sa a înscris în program una din cele mai însemnate parțițiuni simfonice romānești, suita II-a în do major, de George Enescu. Inspirație largă și no- biilă, simțire adāncă și care emană un farmec minunat, scriere umiltoar de subtilă și măestrut mlādiată, nu sunt cu nimic umbrite în această luminoasă și nobilă lucrare, pe care d. Alfred Alessandrescu a mai dovedit și altă dată că o cunoaște și o înțelege su- perior, a prilejuit orchestrei „Radio“ o frumoasă execuțiune și un succes de calitate.

Latura solistă a concertului a apar- ținut d-lui Grigore Dinicu, al cărui arcus impetuos insinuant și brio de execuțiune, mānate de un cald tempe- rament, s'au găsit în bună tovărășie cu

Cronici clujene

„Kir Ianulea“ de Sabin V. Drăgoi

Sabin V. Drăgoi a pătruns poate ca nimeni altul problemele tinerei drame muzicale romā- nești, ceind cu „Nāpasta“ un moment hotārtor pentru întreaga noastră evoluție artistică. In- tenționānd să zāmisească „un ideal de dramă muzicală romā- nească“ el scrie „Nāpasta“, cu- fāndāndu-se în apele regenera- toare ale sufletului popular, din care elaborează un stil dra- matic de aleasă originalitate. Stilul original, nerv dramatic bine sustinut, vocile inteligent tratate, gradarea justă muzicală a conflictului dramatic, precum și ilustrarea caracterelor, dar mai ales temeinica pătrundere în miezul problemelor operei, toate acestea fac din „Nāpasta“ — în perspectiva a tot ce s'a scris până în prezent pe acest tārām — cea mai realizată dramă muzicală autohtonă.

Unrnat „Constantin Brāncu- veanu“, un mister creștin, care din anumite motive străine de cele pur estetice — deși surprin- sive prin ineditul inspirației și concepției pe toți cunoscători și de muzică romānească — s'a cāntat

abia de câteva ori pe scena Ope- rei din București.

După aspectul tragic și cel sa- cru, reprezentat fiecare prin câte una din lucrările dramatice ale lui Sabin V. Drăgoi — în dorința de a da expresie și umorului romānesc — creștin și filosofic în substanța lui intimă, el a compus „Kir Ianulea“, după povestea lui I. L. Caragiale, pe un libret alcătuit de Radu Urlățianu.

În muzică, ca de altfel în ma- joritatea artelor, comicul este cel mai greu gen de realizat. De aceea poate, singur Wagner cu al său „Măestrul cāntāreți din Nürnberg“, a reușit să exprime în muzica lirică comicul de factură spirituală. Sabin V. Drăgoi, intenționānd să dea glas comicu- lui romānesc de esență foarte a- parte de ceace în limbaj univer- sal se numește „umor“, a căutat un subiect care să-i permită transpunerea în muzică a acestui gen extrem de dificil. Poate că alegerea poveștii lui Caragiale nu a fost dintre cele mai ferice, într- u că stilul caragelian, cu tot farmecul, savoarea și inerențe- le-i vulgarități, nu are absolut nici o afinitate cu liricul. Ori,

muzica reclamă dela un libret în primul rând aceste scăpări li- rice, fără de care orice muzică este inițial lipsită de esența ei intimă.

Ceace am desprins în primul rând din prezentarea lucrării lui Sabin Drăgoi, pe scena Operei Romāne din Cluj, a fost inegalitate inspirației. Dacă în tabloul II am remarcat intermezzo-ul or- chestral de viguroasă inspirație și suita de colinde, stelare în țe- sătura lor armonică și melodică, apoi opera e pe alocura scăzută de unele facilități stilistice și ar- monice, prea evidente pentru a scăpa celui mai naiv dintre audi- tori. Firește că acesta nu va ști că ceace i se pare lui a nu cadra cu restul lucrării se dato- rește lipsei unității de stil și in- spirăției inegal sustinute.

Această inegalitate se datore- țte, cred, faptului că autorul, brānduși-și temele muzicale, s'a lovit la un moment dat de mie- turl filosofic și mult mai profund decăt cel presupus al poveștii lui Caragiale; ori, el fiind hotārt să creeze o operă comică în care tragicul nu are ce căuta, nici mă- car tangențial, a trecut peste di- ficultățile subiectului prin anu- mice compromisuri muzicale, al căror nume poate fi și acela de „facilități“. Ori, facilitățile sunt condamnabile și dāunează mult decăt eroii muzicii.

O altă scādere evidentă, fără de corijarea căreia noua lucrare

NICHITA TOMESCU

GEORGE SBARCEA

Literatură, artă, idei...

Şezătoarea revistei „Universul Literar”, la Lugoj

Sâmbătă, 3 Februarie, va fi la Lugoj, o şezătoare a revistei „Universul literar”, la care va conferenţa d. Dan Botta.

Vor citi din operele lor următorii scriitori din gruparea „Universului literar”: Victor Popescu, Radu Gyr, Matei Alexandrescu, Virgil Carianopol, Ştefan Baciu, Teodor Scalet, Traian Lalescu şi Constantin Fântăneru.

Dintre scriitorii locali vor participa, probabil, la şezătoare, d-nii: Nicolae Andreescu, Ion Th. Ilea, Miu Lerca, Pavel P. Belu şi Grigore Bugarin şi alţii.

Şezătoarea va fi ținută sub patronajul „Astra băneţeană, despărţământul central, Lugoj”.

Beneficiul realizat se va dăruii Ministerului Apărării Naţionale, la fondul pentru înzestrarea armatei.

Titu Maiorescu

A apărut de curând, în edit. „Socec”, volumul II, din „Insemnările zilnice” ale lui Titu Maiorescu cuprinzând anii 1881—1886. Ca şi partea întâia a memoriilor lui Maiorescu, tipărită în 1927 şi continuarea de azi s'a publicat „cu o introducere, note, fac-simile şi portrete”, de d. I. Rădulescu Pogoneanu. Cartea prezintă pe Maiorescu la 40 de ani, cu personalitatea deplină, în raporturile sale de „om”, în primul rând, cu societatea, şi apoi cu literatura şi politica. Memoriale

au un caracter strâns de subiectivitate, temei cunoscute de schimbarea vremii; de influenţa rea a oamenilor de neşansa, care le dau o originalitate plină, de interes. Vom reveni la cronica literară.

GRAIUL ANIMALELOR

Un frumos album cu chipuri de animale, a fost tipărit de „Cartea Românească”, cu titlul „Grădina zoologică”, întocmită şi îngrijită de M. Toneghin şi ilustrată de Dem. Demetrescu. Caietul împodobit cu luminoase chipuri de animale, nu trebuie

să se creadă că satisface numai plăcerea copiilor, ci prezintă şi un interes literar.

Fiecare imagine este însoţită de un text explicativ în care autorul, d. M. Toneghin, a urmărit ideea de a transcrie onomatopeic, graiul fiecărui animal. Scriitorii se află deseori, în împrejurarea, când trebuie să găsească expresia silabică a pipăului, cântecului sau strigătului pasărilor, vițelor domestice, fapturilor din preajma casei, etc. Suntem de acord că pisica spune „miau-miau”, câinele „ham-ham”, raţa „mac-mac”, — dar borboroseala curcanului cum o vom transcrie? Autorul etichetelor versificate din „Grădina Zoologică”, propune silabizări la un număr de speţe nefamilare, ceace face interesul literar, al cărţii sale.

COMEMORAREA LUI EML- NESCU

Sâmbătă 27 Ianuarie a. c. orele 9 seara va avea loc, în sala Ateneului Român, comemorarea a cincizeci de ani dela moartea poetului Mihai Eminescu, organizată de revista „Convorbiri Literare” cu concursul societăţii corale „Carmen”.

D. prof. I. E. Torouţiu, directorul revistei, va rosti un cuvânt de pomenire la poetul lui.

D. Teodor Al. Munteanu, membru în redacţia „Convorbirilor Literare”, va citi din opera lui Eminescu.

În restul programului, corul „Carmen” de sub conducerea d-lui prof. Ioan D. Chişescu va executa coruri şi melodii, după textele poetului, de următorii compozitori: D. G. Chişiac, I.

Migur, G. Schelet, Tudor Căvaler de Flondor, Ioan D. Chişescu, Sabiu Drăgoiu, Aurel Eliade, A. lexis Catargi, Gh. Dima, Eugen I. Cealovschi, Gh. Ştefănescu, etc.

EUGEN HEROVANU: CARTEA PRIETENIEI

A apărut o nouă lucrare literară a d-lui Eug. Herovanu, intitulată „Cartea Prieteniei”. Activitatea literară a autorului este întinsă. A publicat: „Râni vechi”, n.vele, Iaşi, 1902; „Zile de stucium”, Iaşi, 1916; „Pe marginea Epopeii”, Iaşi, 1919; „Încotro ne duce destinul”, Iaşi 1926; „Patria” roman, ediţia II, Ian. 1927; „Oraşul amintirilor”, ed. II, Bucureşti, 1936; „Caiete săptămânale” (două serii), Bucureşti, 1937; „Căldura romantică”, Bucureşti, 1938. Despre recenta operă a d-lui Eug. Herovanu „Cartea Prieteniei” vom scrie o recenzie, curând.

AUSONIA

Ausonia, revista de cultură clasică, pentru şcolarii şi tinerii, publicată de „Institutul de studii latine”, de sub conducerea d-lui N. I. Herescu, profesor la universitatea din Bucureşti, a apărut cu numărul 4, Ianuarie, a. c.

Colaborează: M. Mihăileanu, P. P. Ionescu, D. Popescu, A. Iordănescu, P. M. Muşat, N. I. Nicolăiş, I. Almajanu, V. Teodorescu, I. Săvulescu, N. I. Barbu.

DA-MI ÎNAPOI GRĂDINILE

În primele zile după Sărbători a apărut volumul de poezii al d-lui N. Crevedia, intitulat „Dă-mi înapoi grădinile”.

A treia culegere de versuri a d-lui M. Crevedia vede lumina tiparului în editura „Cartea Românească”, în care au apărut „Bulgări şi stele” şi „Maria”.

REVISTA FUNDAŢILOR REGALE

Sumarul:

Mihail Sadoveanu: Când a fost judecată prea-frumoasa Satun; Mihail Codreanu?: Gh. Brăescu; Margot; (IV): Al. C. Teodorescu: Banalităţi paradoxale; Emil Giurgiuca: Versuri; Ury Benador; Final; Charles Drouhet: Influenţa franceză în poezia lui Macedonski; Ovidiu Constantinescu: Cum va fi fost; Eug. Angelescu: Întâmplarea şi descoperirea ştiinţifică; Al. Jordan: Precupările lingvistice şi gramaticale ale lui V. Alexandri; C. Ionescu-Gulian: Etica stoică şi problema eticii esenţiale;

Persepolis; Jurnal de lector; G. Călinescu: Ion Mănuşescu; Pompiliu Constantinescu: Un prozator distinct; Şerban Cioculescu: Un centenar stencilian;

E. Lovinescu: Pagini din carnetul unui memorialist; Mircea Eliade: Imagini dintr-o Românie aspră; Ion Bărbot; Mesajul lui Jean Giono; Dr. Petre Pandrea: O monografie germană despre diplomaţie; D. I. Suchianu: Actualităţi culturale Europene; Virgil Gheorghiu: Cronica mu-

zică; Al. Mironescu: Intre avion şi submarin; Redacţia: Sfârşit de an.

Decembrie — Un Greco în Argentina — O. Goga — Agata Bărescu — Stendhal şi Italia — Flora Românică.

ALEXANDRU ILEA

D. Alexandru Ilea va publica în curând un volum de versuri intitulat „În tovărăşia lui Jupiter”. Cartea cuprinde trei cicluri: 1) „În tovărăşia lui Lucifer”, 2) „Împas”, 3) „Hoinar”.

Credeam că d. Alexandru Ilea se va impune atenţiei cititorilor, prin versurile sale, pline de frământarea unui spirit în căutare de expresie.

CĂRŢI NOI ÎN EDITURA „FUNDAŢIEI PENTRU LITERATURA ŞI ARTA REGELE CAROL II”

Biblia Regele Carol II ediţia II—III-a tradusă din originale ebraice şi greceşti de Sfinţii Părinţi Profesori V. Radu şi Gaia Galacton.

În Biblioteca Scriitorii Români Contemporani: Teodor Scaletescu: „CONCINA PRADATA” — roman.

În Biblioteca Scriitorii Români Moderni: Al. Macedonski: OPERE vol. II, Teatrul. Ediţie critică însoţită de un studiu introductiv şi note de d. prof. Tudor Vianu, cu şase planşe afară din text.

În Biblioteca de Filozofie Românească: „L'Experience microphysique et la pensée Humaine”.

ERATA

În poezia „Jelunia uitării morţilor”, a treia din ciclul poemelor lui Jules Laforgue, traduse de d-ra Anisoara Odeanu şi publicat în numărul de Crăciun al revistei noastre, s'a strecurat o greşeală, a cărei corectare o facem acum. La întoarcerea traducătorilor din provincie. Astfel, la începutul strofei a cincea se va citi: „Cina-a fost mărească”, în loc de „Cine-a fost mărească”, iar versul trei din strofa a şaptea se va citi „Ce zici, iubăta mea?”, — în loc de „Ce faci, iubăta mea?”

Venus din Millo

(Urmare din pag. 3-a)

O vizită acasă la soţii Achim avea să-l lămurească — gândea Voinea — înainte de a o face.

Acum ieşind pe poartă şi apucând drumul spitalului, trebuia să constate că şi servitoarea nu vorbea decât la fel cu ceilalţi o mie de monştri gata să înneces un suflet curat de copilă în rigola bărfelilor...

— Dar unde e doamna Achim? se întreba el cu sensul precis, de ce nu este lângă sora ei. A plecat cu copil cu tot? (Altă întrebare de prisos, care credea el că putea să rezolve ceva). Uneori îi este atât de greu să priveşti realitatea aşa cum este şi trebuie să te sbaţi cu tine însuşi, cu ei toţi ca să răstorni minciuna luată de ei drept adevăr... Dece nu te cred? Dece nu te înţeleg?

Ceasul de la Primărie — cel cu patru feţe — bătea ora patru. Pe străzi trecuau la pas şi legănată trăsuri goale. Birjarii picoteau pe capră.

După amiaza de vară provincială cu muşte şirete şi câini adormiţi în mijlocul străzii.

Cunoscuţii îi aţinură calea. Nici unul nu pierdu prilejul să-l ia peste picior pe „chestia” vizitatorului de la spital.

Se aflase peste tot, aşa că nu mai era nevoie să se ascundă.

Era acelaş gen de ironie cu al doctorului.

Anton Voinea era un modest profesor de calligrafie şi desen şi nimeni nu crezuse în posibilităţile lui de creaţie artistică. Pretenţia lui, lansată de medicul şef al spitalului — de a crea o Venus din Millo dintr'o epavă aruncată de grătarul locomotivei, revoltase pur şi simplu pe concetăţeni şi îl punea într'o lumină cât mai nefavorabilă.

— Dar sunt imbecili, le răspundea în gând el tuturor devalma. Eu vreau în primul rând să-i redau viaţa, încrederea în viaţă şi pe urmă poate mă voi gândi la artă... Arta, arta... şi arta este încă un fel de a vorbi... Recunoaşte că, preocupat de eliberarea bolnavei de sub povara trecutului trist, îi vorbise întruna din zile de frumuseţea nepieritoare a Venerii din Millo. Recunoaşte că a căutat să-i arate chiar o asemă-

nare de situaţii tot tragice. La Venus din Millo năzuinţa de perfect a unui artist mutilase o mână, la ea aceeaşi năzuinţă de perfect a unui alt maestru al vieţii: iubirea...

Da, e adevărat că reuşise să-i vorbească din ce în ce mai cald de liniştea unui cămin unde va într'un oraşel necunoscut...

N'a primit nici un răspuns. Ea rămăsese închisă în aceeaşi muţenie hotărâtă, dar faptul că-i îngăduise să-i vorbească pe acest ton însemnase pentru Voinea mult de tot...

Trecuse de Prefectură şi se apropia de spital tot mai îngândurat.

O lămurire cu soţii Achim i-ar fi fost salvatoare. Absenţa doamnei Achim pusă în gura servitoarei pentru oricine altul era elocventă. Pentru Voinea, nu.

— Să fi fost al lui Achim? Al cumnatului ei? Nu se poate... Dacă Achim l-ar opri acum în stradă şi i-ar spune: uite-aşa, aşa, aşa... hei, s'ar schimba povestea...

— Şi totuşi minte. Oricâteori vrea să facă pace cu toată lumea şi să gândească la fel cu ea, de-atâtea vede rezerva de spital, mâneceţa roz, buclele aşezate şi cumini...

Ar accepta realitatea, se îmbărbătează el, oricum ar fi. I-e ruşine totuşi să-şi mărturisească durerea cu care ar primi-o, dacă ar fi aşa...

Pătrunse în coridorul spitalului şi se îndreptă spre rezervă. Infirmeria îi tăie drumul şi îl vesti pe şoptite:

— A venit domnul inginer... E 'năuntru...

Voinea nu mai aşteptă nimic. Ca niciodată în viaţa lui prinse puteri şi deschise uşa fără nici o prevenire...

Venus din Millo „a lui” era acolo cu fruntea pe umărul inginerului...

În îmbrăţişarea lor braţul stâng sfârtecat al domnişoarei Mişu fremăta şi el de bucurie...

— Ştia şi infirmiera...

— Şi Voinea îşi strânse pleoapele să nu mai vadă şi rămase cel din urmă în singurătatea complice a rezervei.

MATEI ALEXANDRESCU

Italia lui Giovanni Papini

(Urmare din pag. 1)

Există un anumit ritm în istoria italiană, o anumită simetrie între epocile sale. Poate cel mai original dintre capitolele cărţii este Filosofia della storia d'Italia, în care Papini încearcă să pătrundă sensul misterios al acestui ciclu, care pare că se verifică întocmai. Momentul I: fragmentaritate; — momentul II: fragmentele se contopesc în unitate; — momentul III: dela unitate se trece la cu-ceriri externe, la expansiunea imperială; — momentul IV: impusul e pierdut dar rămâne unitate; — momentul V: invaziunile fracturează şi fărâmiţează această unitate; — momentul VI: după lungi secole, se reconstituieşte unitate; — momentul VII: fundarea unui nou Imperiu. Sau, integrate cronologic: I, fragmentaritate (sec. XI—III In. Chr.); II, unirea întregii peninsule cu Roma (după 222 In. Chr.); III, Imperiul italian (dela 206 In. Chr. când se cucereşte Spania, până la disoluţia Imperiului la începutul secolului V după Chr.); IV, unitatea sub regii barbari (până la 568, când invadează longobarzii); V, a doua fărâmiţare a Italiei (568—1870); VI, a doua unitate italiană (dela 1870 la cuceririle din Africa); VII, al doilea Imperiu italian (dela 1885, cucerirea Eritreei, 1939 Albania, etc.)

Să deci în destinul istoric al poporului italian căderea şi ridicarea, moartea aparentă şi reînvierea. Nică altă naţiune europeană nu mai cunoaşte un ciclu similar. Grecia, ruinată multe secole înainte de Imperiul roman, şi a recăpătat unitatea în 1822—1829, dar expansiunea ei în Asia Mică a fost strivită în 1922 de către Komal. Stă, deasemenea, în destinul Italiei ca momentele ei de ascensiune politică şi culturală să fie realizate sub dictatură. Dela Cesar la Musolini, trecând prin acei Papi a căror autoritate era absolută, ca Inocentiu III şi Bonifaciu VIII, geniul italic a creat totalitar şi sub regimuri de autoritate.

Insăşi, într'un alt capitol, Papini găseşte următoarele „semnalmente” ale geniului italian: victoria asupra morţii (dela monumentele funerare în poezia lui Ungaretti); iubirea iubirii (cel mai mari poet al dragostei, Dante şi Petrarca, alături de misticul Sf. Francisc — iubirea lui Christos — şi pasionatul d'Annunzio); cucerirea timpului (dela aplecarea etruscilor către auruspicii, până la „profetii” care revelau viitorul, Gioachino de Fiore, etc.); revelaţia realităţii (filozofii şi ştiinţarii din Monastere); căutarea concretului şi eficienţului (realismul poporului, geniul politic, puţina aplecare către fantastic a italianului, inexistenţa romanului italian, etc.).

Papini termină cartea cu un mesaj către tinerii ita-

lieni, în care, amintindu-le gloria, geniul şi fertilitatea neamului din care fac parte, le cere să fie cât mai modesti. O asemenea bogăţie şi un asemenea destin nu te poate face decât modest, sfios, muncitor. Misiunea generaţiilor viitoare o anticipează Papini într'un alt capitol, în care încearcă să demonstreze că Europa nu poate fi unificată decât de Italia. Nu cucerită şi nici stăpânită, aşa cum au procedat celelalte imperialisme — ci unificată sub sceptrul Romei. Scăparea Europei Papini nu o vede nici în Liga Naţiunilor, nici într'o Pan Europa de tip democratic — ci numai condusă şi organizată, generos, de Italia. Ideile lui Dante din De Monarchia îşi dau aici întâlnire cu teoriile lui Machiavel din Il Principe. Cel dintâi, angelic; celalt, demonic; cel dintâi de o mistică ineficienţă, celalt de o bestială eficienţă. Misiunea Italiei viitoare este să „unifice” aceste două viziuni şi să armonizeze aceste două tehnici. „Fii înţelept ca şerpii şi blânzi ca porumbii” — aminteşte Papini acest sfat al Mântuitorului. Misiunea pe care o impune el Italiei viitorului, o impune în numele catolicismului ecumenic, al virtutilor civilizaţiei adevărate ale geniului roman. Şi importanţa pe care o dă Papini acestei misiuni îl scoate din grupul „naţionaliştilor” italieni, şi îl aşază în grupul „profetilor”, alături de Gioachino da Fiore şi Giuseppe Mazzini...

MIRCEA ELIADE

Cum sfârşesc civilizaţiile...

(Urmare din pag. I-a)

Aşa am ajuns la arhitectura organică: e abstract, ra de azi, care nu mai specifică, ci generalizează; nu gândeşti piatră cu piatră, nu etaj cu etaj, dacă nu cartier cu cartier. E un rân? e un bine? Nu ştim. Dar e altceva. Lumea noastră e lipsită de densitate, care singură dădea viaţă lucrurilor. Amă-nuntele s'au estompat şi apoi au pierit. Intregul nu măi e organic; e abstract. Că amănuntul era gândit pentru el însuşi pentrucă, în fond, occidentalul de altă dată avea sensul organicităţii întregului, sens care singur justifică amănuntul — e altă temă de a discuta. Acum stăm în juţa faptului acestuia impresionant, că o civilizaţie care te cucereşte prin înţeleşurile ei locale, pierde cheia lor.

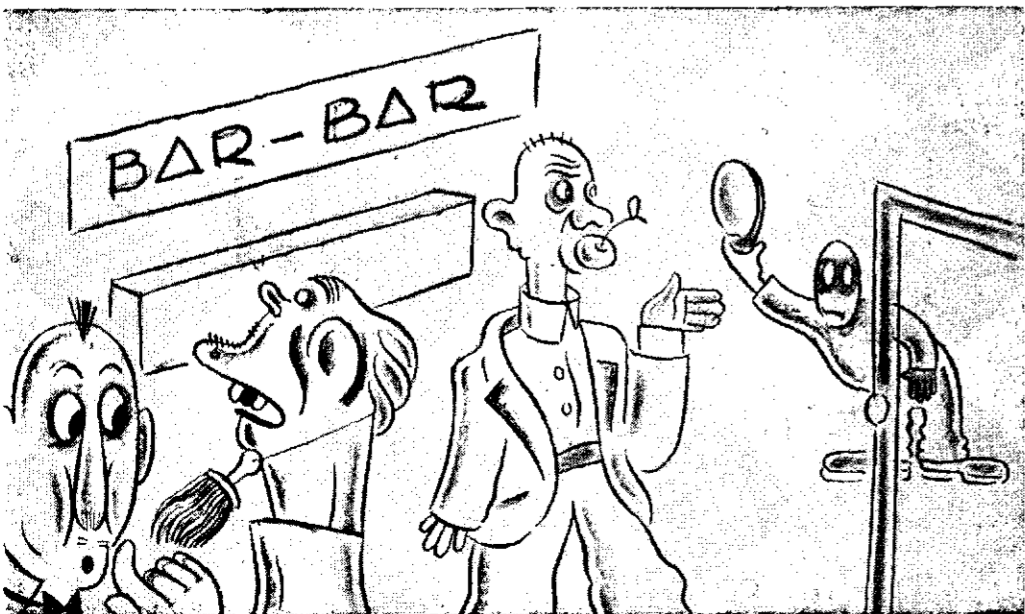
A apărut, în colecţia

„UNIVERSUL LITERAR” BALAMUC-PALACE HOTEL

text, desen şi humor
de GEORGE VOINESCU
prefaţă de Emil Botta

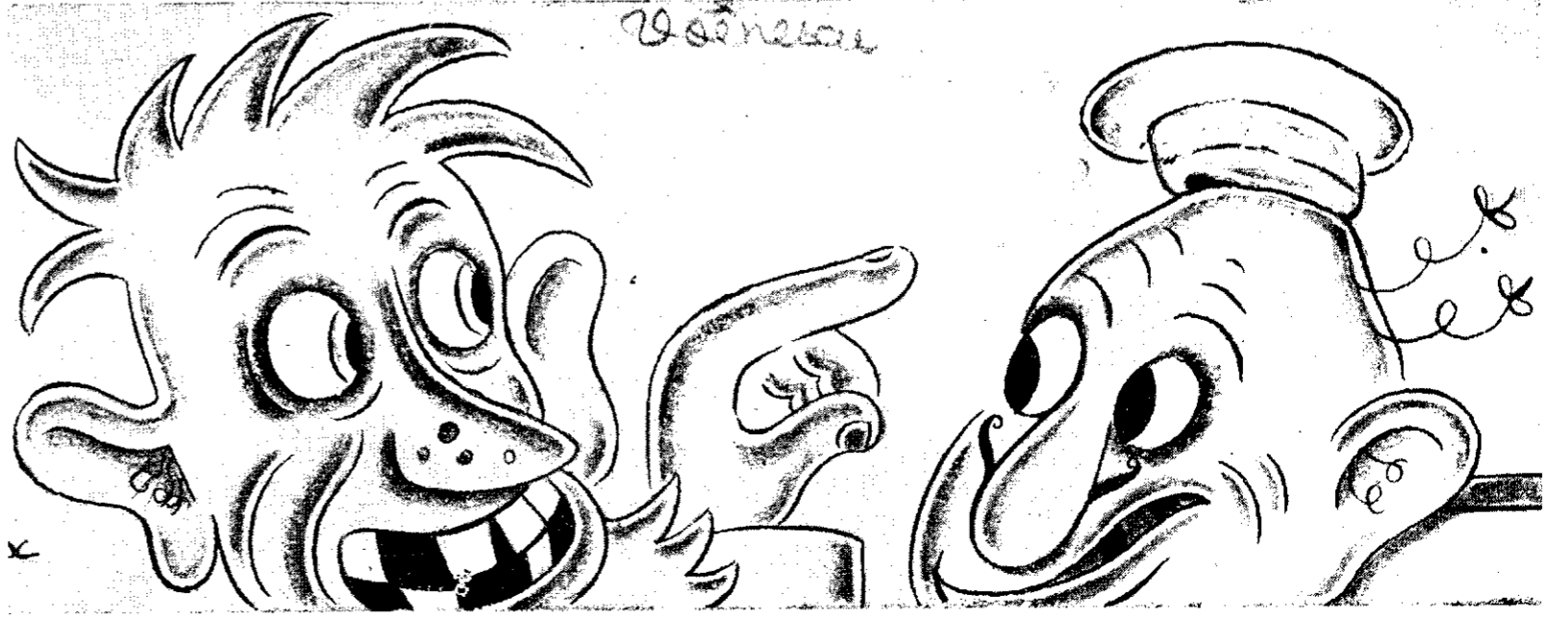
Să fie acesta sfârşitul civilizaţiei apusene? E un sfârşit, în orice caz. Şi te deprimează, fireşte, gândul tuturor căderalelor care s'ar putea prăbuşi sub blestemul bombelor noastre. Dar te deprimează — cine ştie dacă nu mai mult? — gândul tuturor căderalelor care nu s'au mai înălţat de sub blestemul neputinţelor noastre.

CONSTANTIN NOICA

— Ce-l salută pe tipul ăsta, așa de respectuos?

— Sst! Mai înceet: ăsta e personajul pe pagina 'ntâia în „Balamuc Palace Hotel”!!!

— De ce ţi-ai pus pălăria cu fundul în jos?

— Păi altfel, cum vrei să cadă prostule!